

Role rodičů při výběru sportovních volnočasových aktivit žáků základních škol

Jan Pospíšil

Bakalářská práce
2024

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta humanitních studií

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta humanitních studií
Ústav pedagogických věd

Akademický rok: 2023/2024

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(projektu, uměleckého díla, uměleckého výkonu)

Jméno a příjmení: **Jan Pospíšil**
Osobní číslo: **H21546**
Studijní program: **B0111A190011 Sociální pedagogika**
Forma studia: **Prezenční**
Téma práce: **Role rodičů při výběru sportovních volnočasových aktivit žáků základních škol**

Zásady pro vypracování

Zpracování rešerše a studium odborné literatury.
Vymezení terminologie a teoretických východisek z oblasti volného času, sportovních aktivit a role rodiny.
Příprava metodiky empirické části, zpracování projektu výzkumu a stanovení výzkumného problému.
Realizace kvantitativního výzkumu formou dotazníkového šetření.
Zpracování a vyhodnocení získaných dat, včetně jejich interpretace.
Prezentace výsledků výzkumu, jejich shrnutí a doporučení pro praxi.

Forma zpracování bakalářské práce: **tištěná/elektronická**

Seznam doporučené literatury:

- CHRÁSKA, Miroslav, 2016. Metody pedagogického výzkumu: Základy kvantitativního výzkumu. Praha: Grada. ISBN 978-80-247-5326-3.
- KRAUS, Blahoslav a Věra POLÁČKOVÁ, 2001. Člověk – prostředí – výchova: k otázkám sociální pedagogiky. Brno: Paido. ISBN 80-7315-004-2.
- PÁVKOVÁ, Jiřina, 2008. Pedagogika volného času: teorie, praxe a perspektivy. 4. vyd. Praha: Portál. ISBN 978-80-7367-423-6.
- PŘADKA, Milan, 1999. Kapitoly z dějin pedagogiky volného času. Brno: Masarykova univerzita. ISBN 80-210-2033-4.
- SLEPIČKOVÁ, Irena, 2005. Sport a volný čas: vybrané kapitoly. 2. vyd. Praha: Karolinum. ISBN 80-246-1039-6.

Vedoucí bakalářské práce: **Mgr. Julie Junašítková**
Ústav pedagogických věd

Datum zadání bakalářské práce: **15. ledna 2024**
Termín odevzdání bakalářské práce: **26. dubna 2024**

Mgr. Libor Marek, Ph.D.
děkan

doc. Mgr. Jakub Hladík, Ph.D.
ředitel ústavu

Ve Zlíně dne 15. ledna 2024

PROHLÁŠENÍ AUTORA BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Beru na vědomí, že

- odevzdáním bakalářské práce souhlasím se zveřejněním své práce podle zákona č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, bez ohledu na výsledek obhajoby ¹⁾;
- beru na vědomí, že bakalářská práce bude uložena v elektronické podobě v univerzitním informačním systému dostupná k nahlédnutí;
- na moji bakalářskou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, zejm. § 35 odst. 3 ²⁾;
- podle § 60 ³⁾ odst. 1 autorského zákona má UTB ve Zlíně právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona;
- podle § 60 ³⁾ odst. 2 a 3 mohu užít své dílo – bakalářskou práci – nebo poskytnout licenci k jejímu využití jen s předchozím písemným souhlasem Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně, která je oprávněna v takovém případě ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které byly Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše);
- pokud bylo k vypracování bakalářské práce využito softwaru poskytnutého Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně nebo jinými subjekty pouze ke studijním a výzkumným účelům (tj. k nekomerčnímu využití), nelze výsledky bakalářské práce využít ke komerčním účelům.

Prohlašuji, že

- elektronická a tištěná verze bakalářské práce jsou totožné;
- na bakalářské práci jsem pracoval(a) samostatně a použítou literaturu jsem citoval(a). V případě publikace výsledků budu uveden(a) jako spoluautor.

Ve Zlíně 25.7.2024

1) zákon č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, § 47b Zveřejňování závěrečných prací:

(1) Vysoká škola nevydělečně zveřejňuje disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce, u kterých proběhla obhajoba, včetně posudků oponentů a výsledku obhajoby prostřednictvím databáze kvalifikačních prací, kterou spravuje. Způsob zveřejnění stanoví vnitřní předpis vysoké školy.

(2) Disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce odevzdané uchazečem k obhajobě musí být též nejméně pět pracovních dnů před konáním obhajoby zveřejněny k nahlížení veřejnosti v místě určeném vnitřním předpisem vysoké školy nebo není-li tak určeno, v místě

pracoviště vysoké školy, kde se má konat obhajoba práce. Každý si může ze zveřejněné práce pořizovat na své náklady výpisy, opisy nebo rozmnoženiny.

(3) Platí, že odevzdáním práce autor souhlasí se zveřejněním své práce podle tohoto zákona, bez ohledu na výsledek obhajoby.

2) zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 35 odst. 3:

(3) Do práva autorského také nezasahuje škola nebo školské či vzdělávací zařízení, užije-li nikoli za účelem přímého nebo nepřímého hospodářského nebo obchodního prospěchu k výuce nebo k vlastní potřebě dílo vytvořené žákem nebo studentem ke splnění školních nebo studijních povinností vyplývajících z jeho právního vztahu ke škole nebo školskému či vzdělávacímu zařízení (školní dílo).

3) zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 60 Školní dílo:

(1) Škola nebo školské či vzdělávací zařízení mají za obvyklých podmínek právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla (§ 35 odst.

3). Odpírá-li autor takového díla udělit svolení bez vážného důvodu, mohou se tyto osoby domáhat nahrazení chybějícího projevu jeho vůle u soudu. Ustanovení § 35 odst. 3 zůstává nedotčeno.

(2) Není-li sjednáno jinak, může autor školního díla své dílo užit či poskytnout jinému licenci, není-li to v rozporu s oprávněnými zájmy školy nebo školského či vzdělávacího zařízení.

(3) Škola nebo školské či vzdělávací zařízení jsou oprávněny požadovat, aby jim autor školního díla z výdělku jím dosaženého v souvislosti s užitím díla či poskytnutím licence podle odstavce 2 přiměřeně přispěl na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložily, a to podle okolností až do jejich skutečné výše; přitom se přihlídí k výši výdělku dosaženého školou nebo školským či vzdělávacím zařízením z užití školního díla podle odstavce 1.

ABSTRAKT

Bakalářská práce se zabývá rolí rodičů při výběru sportovních volnočasových aktivit žáků druhého stupně základních škol. Samostatný výzkum se zaměřuje na to, jakým způsobem rodiče ovlivňují výběr sportovních aktivit svých dětí, jaké faktory jsou pro ně důležité a jaká je jejich motivace.

V teoretické části bakalářské práce se zabýváme vymezením základních pojmů, jako je rodina, dále rolí rodičů ve výchově dětí a jejich vlivem na výběr volnočasových aktivit, motivací, pohybovými aktivitami u dětí, definicí volného času, jeho funkcí a významem pro rozvoj dětí. Empirická část je realizována formou dotazníkového šetření, které bylo provedeno na vzorku rodičů žáků druhého stupně základních škol (tj. 6. – 9. tříd). Výběr vzorku je náhodný.

Tato výzkumná práce se zaměřuje na roli rodičů při výběru volnočasových sportovních aktivit u dětí. Analýza ukázala, že mezi dětmi dominují sporty jako fotbal a míčové hry. Rodiče v dané skupině spíše podporují autonomii dětí a respektují jejich zájem a motivaci při volbě aktivit. Výběr ovlivňují také finanční možnosti rodiny a dostupnost aktivit. Vnímání sportu se v posledních letech mění z budování kondice na zábavu a relaxaci.

Klíčová slova:

sport, pohybová aktivita, rodina, volný čas, motivace, děti

ABSTRACT

The bachelor thesis deals with the role of parents in the choice of sports leisure activities of second grade primary school students. A separate research focuses on how parents influence their children's choice of sports activities, what factors are important to them and what their motivation is. The theoretical part of the bachelor thesis deals with the definition of basic concepts such as family, the role of parents in the upbringing of children and their influence on the choice of leisure activities, motivation, physical activities in children, the definition of leisure, its function and importance for the development of children. The empirical part is conducted in the form of a questionnaire survey, which was carried out on a sample of

parents of second grade primary school pupils (i.e. grades 6-9). The sample selection is random.

This research work focuses on the role of parents in children's choice of leisure time sports activities. The analysis revealed that sports such as football and ball games dominate among children. Parents in the group tend to support children's autonomy and respect their interest and motivation in choosing activities. The choice is also influenced by the financial possibilities of the family and the availability of activities. The perception of sport has changed in recent years from fitness building to fun and relaxation.

Keywords:

sport, movement activity, family, leisure time, motivation (psychology), children

Chtěl bych poděkovat paní Mgr. Julii Junaštkové za odborné vedení, cenné rady, pomoc a připomínky při tvorbě a psaní bakalářské práce. Dále děkuji všem rodičům, kteří ochotně vyplňovali dotazníky potřebné k vytvoření této práce. Také bych rád poděkoval mé rodině za podporu.

Prohlašuji, že odevzdaná verze bakalářské/diplomové práce a verze elektronická nahraná do IS/STAG jsou totožné.

OBSAH

ÚVOD	11
I TEORETICKÁ ČÁST	12
1 VYMEZENÍ ZÁKLADNÍCH POJMŮ	13
1.1 RODINA	13
1.1.1 Pojem a definice rodiny	13
1.1.2 Znaký současné rodiny.....	17
1.2 VOLNÝ ČAS	18
1.2.1 Definice volného času	18
1.2.2 Funkce volného času	20
2 CHARAKTERISTIKA DĚTÍ STARŠÍHO ŠKOLNÍHO VĚKU	22
3 POHYBOVÁ AKTIVITA, SPORT, MOTIVACE	25
3.1 MOTIVACE DĚTÍ KE SPORTU.....	28
3.2 SOCIALIZAČNÍ ASPEKTY SPORTOVNĚ POHYBOVÝCH AKTIVIT	31
3.3 FAKTORY OVLIVŇUJÍCÍ ÚČAST DĚTÍ VE SPORTU	33
II PRAKTICKÁ ČÁST	35
4 VÝZKUMNÝ PROJEKT	36
4.1 VÝZKUMNÝ PROBLÉM	37
4.2 VÝZKUMNÉ OTÁZKY	37
4.3 METODA VÝZKUMU.....	37
4.4 TECHNIKA VÝZKUMU	39
4.5 VÝZKUMNÝ SOUBOR	43
4.6 ETAPY VÝZKUMU	44
5 INTERPRETACE VÝZKUMNÝCH ZJIŠTĚNÍ	46
5.1 IDENTIFIKAČNÍ POLOŽKY	46
5.2 DV01 Do jaké míry zohledňují rodiče osobní preference dětí při výběru volnočasových sportovních aktivit?	49
5.3 DV02 Do jaké míry ovlivňuje finanční situace rodiny rozhodování při výběru sportovních volnočasových aktivit pro děti?.....	55
5.4 DV03: Do jaké míry ovlivňuje dostupnost sportovních volnočasových aktivit rozhodování rodičů při volbě výběru?	58
5.5 DV04: Které další faktory dominantně ovlivní rozhodnutí či doporučení rodičů při výběru sportovních volnočasových aktivit?	60
5.6 HVO jakou roli při výběru volnočasových sportovních aktivit hrají rodiče?.....	65
5.7 Doporučení.....	66

ZÁVĚR	68
SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY.....	70
SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK.....	76
SEZNAM GRAFŮ	77
SEZNAM TABULEK.....	78
SEZNAM PŘÍLOH.....	79

ÚVOD

V současné době má volný čas zásadní význam v našich životech. Každý si ale pod tímto pojmem může představit něco odlišného. Reálně je to něco, co jednotlivce naplňuje, co ho baví. Nicméně ne všichni dokážou svůj volný čas využít tak, aby byl plný kvalitních a smysluplných aktivit. U dětí má volný čas zvlášť výrazný vliv na jejich formování a chování. Nedostatečné plnohodnotné využití volného času u dětí, může vést k nežádoucím až patologickým jevům, a proto je důležité vést děti k aktivitám, které intenzivně rozvíjí a ovlivňují různé aspekty jejich života. Rodina hraje v tomto procesu nezastupitelnou a neocenitelnou úlohu pro dítě. Jako velmi důležitou součást využití volného času vnímáme jakoukoliv sportovní aktivitu. Vedení dětí ke sportu je investicí do jejich celkového zdraví, pohody a rozvoje. Výběr volnočasových aktivit pro děti je ovlivněn různými faktory a rodiče mohou při tomto rozhodování brát v úvahu několik klíčových aspektů. Otevřená komunikace mezi rodiči a dítětem, respektování jeho názorů a zájmů může vést k optimálnímu výběru sportu. Rodiče tak mohou prostřednictvím podpory sportovních aktivit přispět k vytváření pozitivního životního stylu svých dětí.

Ve výběru volnočasové aktivity hrají u dětí klíčovou roli jejich vlastní zájmy a preference. Každé dítě má své individuální zájmy a mnoho z nich má rozdílný talent, který je důležité brát v úvahu při rozhodování o vhodných aktivitách. Významnou roli zastávají i sociální interakce a možnost vytvářet a udržovat přátelství prostřednictvím společných aktivit.

Cílem bakalářské práce je analyzovat roli rodičů při výběru volnočasových sportovních aktivit u dětí a identifikovat klíčové faktory, které ovlivňují jejich rozhodování v této oblasti.

Teoretická část práce se věnuje studiu odborné literatury a výzkumů, týkajících se vztahu mezi rodiči a sportovními aktivitami dětí. Podrobně rozvádíme klíčové pojmy, které se dané problematiky týkají.

V praktické části popisujeme provedený výzkum mezi rodiči, zaměřený na jejich postoje, hodnoty a přístup k výběru sportovních volnočasových aktivit u jejich dětí. Dotazníkové šetření využíváme k analýze konkrétních dat a názorů rodičů, s důrazem na faktory, jako jsou zájmy dítěte, vlastní sportovní zkušenosti rodičů, finanční situace rodiny, dostupnost kroužků apod.

V závěru práce výsledky výzkumu interpretujeme a následně se zaměřujeme na diskusi ohledně potenciálních důsledků, které by mohly vyplynout z identifikovaných faktorů pro podporu sportovních aktivit u dětí.

I. TEORETICKÁ ČÁST

1 VYMEZENÍ ZÁKLADNÍCH POJMŮ

V této kapitole vysvětlíme některé základní pojmy stěžejní pro tuto bakalářskou práci. Nejprve představíme pojem rodiny na základě různých definic a pohledů. Různorodost rodinných struktur a výchovných stylů nabízí zajímavý pohled na to, jak se rodina adaptovala na nové trendy a výzvy. Zaměříme se na definici a funkce volného času, zdůrazníme roli rodiny jako vzoru a prozkoumáme faktory, které ovlivňují způsob trávení volného času dětmi.

1.1 RODINA

Rodina, ať už v tradiční či moderní podobě, kdy se svět s neuvěřitelnou rychlostí mění pod vlivem technologií a digitalizace, nabývá stále většího významu, a to především pro zdravý vývoj a spokojený život dětí. Rodinu si můžeme představit jako strom. Jeho kořeny symbolizují rodiče, kteří dávají rodině stabilitu a sílu. Kmen představuje děti, které z kořenů vyrůstají a stávají se samostatnými. Listy symbolizují další generace, které se z rodiny rodí. Strom nám dává mnoho darů – stín, ovoce, krásu – a stejně jako rodina nám dává lásku, podporu a pocit sounáležitosti. Stejně jako strom se mění s ročním obdobím, prochází rodina v průběhu života proměnami a vývojem. Rodina hraje klíčovou roli v životě člověka. V tomto kontextu se zaměříme na sociologické pojetí rodiny, s důrazem na její definici a funkce.

1.1.1 Pojem a definice rodiny

Pojem rodina je různými autory definována odlišně. S výrazem rodina se setkáváme v mnoha oborech, zejména pak v sociologii, pedagogice, psychologii či právu.

Sociologický slovník definuje rodinu jako „*obecně původní a nejdůležitější společenskou skupinu a instituci, která je základním článkem sociální struktury i základní ekonomickou jednotkou a jejímiž hlavními funkcemi je reprodukce trvání lidského biologického druhu a výchova, respektive socializace potomstva, ale i přenos kulturních vzorců chování a zachování kontinuity kulturního vývoje*“ (Petrušek, 1996, s. 940).

Rodina je všeobecně považovaná za základní, primární sociální skupinu, která plní v lidské společnosti mnoho biologických, ekonomických, sociálních a psychologických funkcí.

Rodina je skupina osob, složená z rodičů a dětí, jež jsou spojeni pokrevním příbuzenstvím, sňatkem či adopcí. Respekt k důležitosti rodiny je demonstrován tím, že společnost chrání rodinu a projevuje svůj postoj formálně a fakticky prostřednictvím zákona o rodině, který vyjadřuje základní zásady rodinného života. Rodina tvoří strukturovaný celek, jehož smyslem, účelem i náplní je utvářet bezpečné prostředí pro život všech jejích členů. Rodinné prostředí je spojeno s konkrétním prostorem, který rodina utváří (Laca, 2013).

Podle Anthonyho Giddense (1999, s. 156) je rodina „*skupina osob přímo spjatých příbuzenskými vztahy, jejíž dospělí členové jsou odpovědní za výchovu dětí*“

Rodina poskytuje svým členům, dětem a dospělým potřebné zázemí, uspokojuje jejich potřeby a zprostředkovává zkušenosti, které jinde nemůže získat. V rodinném prostředí si lidský jedinec osvojí nejenom určitý styl, hodnotový systém, který bude ovlivňovat jeho chování. Rodiče by měli správně vychovávat své děti, měli by svoje děti naučit, jak najít rovnováhu mezi svými vlastními zájmy a tím co od nich vyžaduje společnost. Každá rodina je něčím typická a ovlivňuje každého člověka od jeho narození, je tedy nenahraditelnou a nezastupitelnou institucí pro každého jedince jak v dětství, tak i v dospělosti.

Podle Miroslava Procházky (2012) **rodinné prostředí hraje klíčovou roli ve výchově a socializaci dítěte**. Zahrnuje širokou škálu faktorů, které ovlivňují dítě jak v emocionální, tak i v materiální a sociálně-kulturní rovině. Jedná se především o **faktory vztahové**, tedy vztahy v rodině, láska a podpora mezi členy rodiny, které hrají klíčovou roli v psychickém a emocionálním vývoji dítěte. Tyto vztahy formují dítěti jeho představy o tom, jak se správně chovat, jak komunikovat a jak rozvíjet zdravé mezilidské vztahy.

Neméně důležitým faktorem je **materiální prostředí**, tedy dostupnost základních potřeb, jako je strava, oblečení a bydlení, které mohou mít významný dopad na dítě. Nedostatek finančních prostředků může vést k pocitu nejistoty a stresu, což může ovlivnit jeho psychický stav a chování.

Sociálně – kulturní faktory, jako je vzdělání a vzdělanost rodičů, kultura, hodnoty, tradice a normy v rodině mohou formovat identitu dítěte a jeho pohled na svět. Všechny tyto faktory společně formují prostředí, ve kterém dítě vyrůstá, a mají zásadní vliv na jeho vývoj. Je důležité, aby rodina poskytovala dítěti podporu, lásku a bezpečí, stejně jako vhodné modely chování a hodnot, které mu pomohou stát se zdravým a vyváženým jedincem.

Rodinné prostředí poskytuje dětem ideální prostor pro růst, učení a formování identity. Po definování pojmu rodina se v následující kapitole zaměříme na konkrétní typy rodin.

Typy rodin

Rodina může být zkoumána z různých perspektiv. V literatuře se často setkáváme s klasifikací rodin podle toho, jak fungují, podle sociálního původu jednotlivců nebo podle způsobu, jakým si zakládají rodinu. **Typologie rodiny** se také dále rozlišuje například podle její velikosti, struktury nebo úplnosti. Rozlišování pojmu rodiny lze provést z pohledu různých oborů, jako jsou právo, sociologie, pedagogika, ekonomie nebo sociální psychologie. My se budeme zabývat rozdělením rodiny z **pohledu sociologie**.

Nejčastější rozdělení z pohledu sociologie je na **rodinu nukleární a rodinu rozšířenou**.

Nukleární rodinu tvoří příslušníci dvou generací, a to výhradně rodiče a jejich vlastní nebo adoptované dítě. Tento typ rodiny klade důraz na manželský svazek mezi rodiči (Laca, 2013).

Vedle nukleární rodiny můžeme hovořit o rodině širší, či vícegenerační, která zahrnuje i okruh příbuzenstva. „*Pokud v jedné domácnosti žijí kromě obou rodičů a jejich dětí i další blízcí příbuzní, hovoříme o rozšířené rodině.*“ (Giddens, 1999, s. 156-157).

Podle Lacy (2013) rodinu dále rozdělujeme podle úplnosti, a to na rodinu úplnou či neúplnou. Rodina **úplná** je tvořena oběma rodiči a jejich dětmi. **Neúplnou** rodinu tvoří jen jeden z rodičů, buď otec, nebo matka a dítě (dětí). Neúplnost rodiny často vzniká z různých důvodů, jako úmrtí či rozvody, jejich počet v posledních letech značně navýšil.

Mezi typem rodiny a rodičovskými výchovnými styly existuje určitý vztah. Různé typy rodin se vyznačují specifickými charakteristikami, které ovlivňují způsob, jakým rodiče vychovávají své děti. Výchova dětí je komplexní proces, ve kterém hraje důležitou roli mnoho faktorů. Jedním z nejdůležitějších je rodičovský výchovný styl, který definuje způsob, jakým rodiče s dětmi komunikují, stanovují pravidla, disciplínu, vyjadřují lásku a podporu. V následující kapitole se zaměříme na rodičovské výchovné styly a znaky současné rodiny.

Rodičovské výchovné styly

Rodina sehrává klíčovou roli v péči a výchově dětí. Způsob, jakým rodiče vychovávají své děti, hraje klíčovou roli při formování osobnosti dítěte a ovlivňuje jeho schopnost a chování v budoucím životě. Jádrem schopnosti vychovávat dítě je být zralou osobností a mít k dítěti láskyplný vztah.

Rodiče mají mimo jiné za úkol své děti ochraňovat, pečovat o ně a zabezpečovat je, z čehož vyplývá, že rodina by měla plnit i funkci ochrannou. Kromě těchto funkcí je důležité dbát na rozvoj motorických dovedností u dětí a zajistit jim dostatek zábavy, aby uměly zároveň relaxovat (Kraus, 2008).

Komenský In Strašíková, (2004), připomíná koncepty českého pedagoga J. A. Komenského, který sám zdůrazňoval, „*Výchova je nezbytným předpokladem rozvoje lidské společnosti. Má být všestranná, harmonická, celostní. Mezi její zásady patří cílevědomost, přiměřenost, aktivnost a důslednost*“.

Styl výchovy označuje způsob, jakým je dítě vychovááno a zahrnuje také konkrétní metody používané při výchově dítěte. Na styl výchovy mají vliv nejen obecné zásady a metody výchovy, ale také osobnost vychovatele, jeho vlastnosti, znalosti a zkušenosti. V rodině je málokdy striktně definovaný jeden styl výchovy, spíše převažují tendence k jednomu z nich.

Plnit rodičovskou roli není jednoduchá záležitost, každý rodič i dítě je originál vyžadující odlišný přístup. V rodinách, kde vyrůstá více dětí, se rodiče mohou chovat ke všem stejně, ale jednotlivé děti budou na výchovu reagovat jinak. Každý rodič se rozhoduje individuálně, jak vychovávat své dítě, jedná podle svého přesvědčení o správném přístupu. Je však důležité, aby rodiče brali v úvahu jedinečnou osobnost svého dítěte.

Strašíková (2004) poukazuje na **důležitost rodiče jako vzoru pro dítě**, které se od něj učí od útlého věku. Je však zdůrazněno, že rodiče mohou někdy přenášet své vlastní neuskutečněné touhy na děti s nadějí, že tím napraví své vlastní nedostatky a nesplněné sny. Toto však může být problematické a rodiče by měli být opatrní, aby se nepokoušeli naplňovat své minulé touhy prostřednictvím svých dětí. Je důležité, aby rodiče respektovali individualitu a potřeby svých dětí a nekladli na ně nepřiměřená očekávání.

Klasifikace výchovných stylů uplatňovaných v rodinném prostředí úzce souvisí s otázkou, jak je autorita aplikována při výchově. **Autorita** je považována za jeden ze základních aspektů lidského společenství, který ovlivňuje kvalitu života, kvalitu vztahů s druhými i výchovné procesy jednotlivců a společnosti (Procházka, 2012).

Procházka (2012, s. 108) uvádí styly výchovy

1. Autoritářská výchova – tento výchovný přístup je charakterizován výrazným uplatňováním autority, moci a emocí dospělého, který od dítěte očekává poslušnost, dodržování pravidel a respektování zákazů. Je zde uplatňováno pevné vedení, příkazy a zákazy. Základním mechanismem je odměna a trest, kdy v případě neplnění příkazů bývá i fyzické násilí. Zvláště v období dospívání může vést k útěkům dětí od rodiny a k rozvoji rizikových forem chování.

2. Volná (liberální) výchova – je opakem autoritářského stylu. Rodiče vnímají své dítě jako individuální osobnost, která se bude postupně samostatně rozvíjet. Výchova však může přerůst do roviny projektivní, kdy rodiče odmítají bariéry, s nimiž se děti přirozeně setkávají ve škole, v kroužcích apod. Tento přístup sice podporuje kreativitu a svobodu, ale může vést ke střetu se školními pravidly. Zvýrazněné sebevědomí dítěte, a později dospělého, může vyvolat morální dilemata a konflikty ve škole i v životě. Volná výchova vede k tomu, že děti jsou zvyklé dělat si, co chtějí, jsou pak netolerantní a egocentrické.

3. Demokratická výchova – v tomto přístupu jsou rodiče vnímání jako průvodci a podporovatelé dětí na cestě k samostatnosti a odpovědnosti. Tento styl výchovy zdůrazňuje komunikaci, jednání na základě dohody, tedy systém pravidel, který je předem diskutován a vzájemný respekt mezi dospělými a dětmi. Zachování autority rodiče je jedním z důležitých rysů demokratické výchovy. Děti, které jsou demokraticky vychovávány, mají tendenci být sebevědomé, empatické a schopné komunikovat. Jsou zvyklé na to, že jejich názory a pocity jsou respektovány, jsou schopné spolupracovat s ostatními a umí respektovat druhé. Díky demokratické výchově jsou tyto děti lépe vybaveny k tomu, aby se staly aktivními členy společnosti.

1.1.2 Znaky současné rodiny

S rozvojem a proměnami společnosti lze vyzorovat také změny v současných rodinách. V dnešních rodinách **chybí očekávání trvalosti vztahů, rodičovství je odsouváno,**

výchovu rodiče stále více přesouvají do rukou institucí a nedostatek společného času vede k oslabení soudržnosti rodiny. Bezprostřední kontakty jsou omezeny, což má za následek postupné oddělování členů rodiny (Výrost, 1998).

Stále více rodin se potýká s **rostoucím trendem rozvodů**. Mnoho jednotlivců se snaží si zachovat mladistvý životní styl, touha zůstat mladým. Dalším častým důvodem rozpadu rodin je **vzrůstající obliba „volných vztahů“ a obecná neochota zavazovat se tradičním formám manželství** (Charvát, 2002).

Znaky současné rodiny ovlivňují způsob, jakým rodiče přistupují k výběru sportovních aktivit pro své děti. Práce se zaměřuje na roli rodičů ve výběru sportovních volnočasových aktivit dětí na druhém stupni základním škol. V následující kapitole se zaměříme na problematiku volného času a jeho funkce v životě dětí, přičemž zdůrazníme důležitost rodiny v tomto procesu.

1.2 VOLNÝ ČAS

Následující text popisuje význam volného času a jeho důležité aspekty pro lidské zdraví a pohodu. Definice volného času nám pomáhá lépe uchopit, co tento pojem zahrnuje a jak ho můžeme smysluplně využít.

1.2.1 Definice volného času

Volný čas je období, které jedinec tráví mimo pracovní povinnosti nebo jiné závazky. Jedná se o čas, který máte k dispozici pro individuální aktivity, odpočinek, rekreační činnosti a zájmy, které nejsou spojeny s pracovním nebo školním výkonem.

Filipcová (1966) uvádí, že **volný čas** je část doby, kterou má jedinec sám pro sebe. Rozhoduje podle svého uvážení, jakým činnostem se bude věnovat, které má rád, baví ho, uspokojují, přinášejí mu radost a uvolnění.

Pávková definuje volný čas jako opak doby nutné práce a povinností a doby nutné k reprodukci sil. Je to doba, kdy si své činnosti můžeme svobodně vybrat, děláme je dobrovolně a rádi, přinášejí nám pocit uspokojení a uvolnění. Je zřejmé, že způsob, jakým děti využívají svůj volný čas, je formován sociálním prostředím. Zvláště výrazný je vliv rodiny, kde rodiče působí jako vzory pro své děti, buď pozitivně, nebo negativně. Rodiny,

kteří svoji výchovnou roli neplní efektivně, často projevují nedostatek zájmu o to, jak jejich děti tráví volný čas (Pávková a kol., 2002).

Podle Slepíčkové volný čas lze definovat jako „*dobu, časový prostor, v němž jedinec nemá žádné povinnosti vůči sobě ani druhým lidem a v němž se pouze na základě svého vlastního svobodného rozhodnutí věnuje vybraným činnostem. Tyto činnosti ho baví, přinášejí mu radost a uspokojení a nejsou zdrojem trvalých obav či pocitů úzkosti*“ (Slepíčková, 2005, s. 14).

Volný čas je možno posuzovat z mnoha různých pohledů, v úvahu přichází např. pohled ekonomický, pohled sociologický a sociálně psychologický, pohled politický, pohled zdravotně-hygienický, pohled pedagogický a pedagogicko-psychologický, pohled historický. Tyto jednotlivé aspekty se však prolínají, a nelze je posuzovat odděleně. Z ekonomického hlediska je důležité, kolik finančních prostředků společnost investuje do zařízení pro volný čas a jaká část těchto nákladů se navrací. O úrovni společnosti může svědčit i to, kolik prostředků jsou lidé schopni a ochotni věnovat pro využívání volného času. Sociologický a sociálně psychologický pohled nám umožňuje sledovat, jak aktivity ve volném čase přispívají k formování mezilidských vztahů a zda tyto činnosti přispívají k rozvoji sociálních vazeb. Vytváření formálních i neformálních skupin na základě sdílených zájmů je nedílnou součástí socializace jednotlivce. **Rodina, jako klíčový faktor, může buď pozitivně, nebo negativně ovlivňovat děti, protože rodiče jsou pro své potomky vzorem.** Rodiny, které neplní dobře svoji výchovnou funkci, často nevykazují zájem o to, jak jejich děti tráví svůj volný čas. Z politického hlediska je důležité zvážit, do jaké míry bude stát zasahovat do organizace volného času obyvatelstva a jaká bude školská politika v této oblasti. Stát by ale neměl narušovat základní specifika volného času. Zdravotní a hygienický pohled se zaměřuje na podporu zdravého, tělesného a duševního vývoje jednotlivců, zkoumá organizaci režimu dne, hygienu prostředí a sociálních vztahů, a sleduje také hygienu duševního života. V pedagogickém smyslu by ovlivňování volného času mělo podporovat aktivitu dětí a mládeže, uspokojovat jejich potřeby nových zážitků, seberealizace, sociálních interakcí a zároveň poskytovat pocit bezpečí a jistoty (Pávková, 2002).

Způsob trávení volného času u dětí ovlivňuje mnoho **faktorů**. Můžeme je rozdělit na ty, které jsou dané a neměnné, jako je pohlaví, věk a zdravotní stav ve smyslu eventuálního zdravotního postižení. Faktory dané a dítětem nezměnitelné jsou takové, které jsou závislé na změnách v rodině a v širší společnosti, jako je celkové sociální postavení a typ rodiny

(např. úplná, neúplná, pěstounská), druh a místo bydliště (např. vesnice, město, dostupnost aktivit), ale rovněž životní styl a typ společnosti (např. tradice, kulturní normy), ve které dítě žije. Faktory můžeme rozdělit také na **vnější a vnitřní**. Vnitřních faktorů, které ovlivňují volný čas dítěte je mnoho. Patří k nim především vlastnosti osobnosti, zdravotní stav a duševní kondice, věk, pohlaví a vlastní aktivita jedince. Vnitřní faktory můžeme ještě rozdělit na psychologické (jako je temperament, rozumové schopnosti, vývoj osobnosti) a biologické, kam řadíme zdravotní omezení nebo postižení, fyzickou kondici aj. Vliv rodiny, společnosti, školy či médií řadíme mezi vnější faktory. Některé z těchto faktorů děti ani rodiče ovlivnit nemohou. Dítě neovlivní, do jaké rodiny se narodí, zda je rodina úplná, jak funguje, jaké má finanční zázemí či jiné problémy. Jsou však faktory, které si dítě může vybrat samo, jako jsou kamarádi či média (Pávková a kol., 1999).

1.2.2 Funkce volného času

Způsob volného času je individuální a závisí na preferencích, zájmech a životní situaci každého člověka. Důležité je, aby si každý člověk našel aktivity, které mu přinášejí radost a uspokojení a které mu pomohou naplnit všechny funkce volného času.

Volnočasová pedagogika úzce souvisí s funkcemi volného času, které vymezil Roger Sue (viz. Hofbauer, 2004). Mezi hlavní funkce volného času patří **psychosociologická funkce** (potřeba uvolnění, zábavy), **sociální** (socializace), **terapeutická a ekonomická funkce** (vliv na uplatnění v profesní činnosti).

Pávková (2002) uvádí čtyři funkce výchovy mimo vyučování:

1) Výchovně-vzdělávací funkce

Výchova je klíčová pro rozvoj dětí. Instrukce jim pomáhají rozvíjet talenty, učí je smysluplně trávit volný čas a formují jejich morální vlastnosti. Výchovná funkce slouží k naplňování potřeb, zájmů a talentů dětí.

2) Zdravotní funkce

Instrukce pro výchovu mimo vyučování hrají důležitou roli v podpoře zdravého životního stylu dětí a mládeže. Jedním z jejích hlavních úkolů je usměrňování režimu dne tak, aby zahrnoval střídání činností (duševní a fyzická aktivita, práce a odpočinek, organizované i spontánní aktivity), dostatek pohybu (venku i uvnitř) a příjemné prostředí (v pohodě, mezi oblíbenými lidmi, což přispívá k zdravému duševnímu vývoji).

3) Sociální funkce

Instituce pro výchovu mimo vyučování plní důležitou sociální funkci. **Pomáhají rodičům** (umožňují rodičům pracovat nebo plnit jiné povinnosti péči o děti ve volném čase), **vyrovnávají sociální nerovnosti** (pomáhají dětem z méně podnětného nebo konfliktního rodinného prostředí) a **rozdívají sociální dovednosti** dětí (učí děti komunikovat, rozvíjí jejich sociální kompetence a učí pravidlům společenského chování).

4) Preventivní funkce

Mimoškolní výchova hraje důležitou roli v prevenci negativních jevů, které ohrožují děti a mládež. Nabízí smysluplné aktivity a podporuje zdravý vývoj, čímž pomáhá předcházet drogové závislosti a alkoholismu, kriminalitě, patologickému hráčství, záškoláctví, šikaně, rasismu aj.

V zásadě je prevence chápána ve třech rovinách: **primární** (určená celé populaci), **sekundární** (zaměřuje se na kriminálně rizikové jedince a skupiny) a **terciární** (usiluje o léčení u těch, kteří jsou již negativními jevy zasaženi). Funkce prevence (především primární) je v rámci volnočasové pedagogiky zásadní.

Knotová (2011) uvádí dle Marshalla (A Dictionary of Sociology, 1998) následující čtyři funkce volného času:

1. **Terapeutická**, volný čas je prostor pro pomáhání (v českém kontextu se na tuto oblast zaměřuje spíše sociální práce a sociální pedagogika).
2. **Poradenská**, volný čas jako prostor podporující optimalizační životní dráhy, mj. v profesní kariéře (včetně práce s nezaměstnanými).
3. **Seberozvoj člověka**, uspokojování individuálních potřeb a zájmů, osvobození se od společenského tlaku.
4. **Podporující zdraví**, zdravý životní styl, včetně minimalizace dopadů závislosti, obezity apod.“

V následující kapitole se nejprve podíváme na charakteristiku dětí staršího školního věku a poté se zaměříme na specifika puberty a rozdíly mezi dívkami a chlapci v tomto období.

2 CHARAKTERISTIKA DĚTÍ STARŠÍHO ŠKOLNÍHO VĚKU

Období středního školního věku je definováno jako věk mezi **10–12 lety**. Někdy bývá střední školní věk vymezen mezi **10–15 lety** a souhrnně vymezen jako období **pubescence**. Kvůli výrazným změnám, které v tomto období nastávají, se tato období rozděluje na **střední školní věk a starší školní věk neboli pubescenci** (Ptáček a Kuželová, 2013).

Dospívání je období života jedince, které obvykle spadá do druhého desetiletí. Běžně používané pojmy pro tuto fázi jsou **puberta a adolescence**. Je považováno především za přechodné období mezi dětstvím a dospělostí. Začíná prvními projevy pohlavního zrání, kdy se objevují první sekundární pohlavní znaky a vyznačuje se výrazným růstem a akcelerací. Končí, když tělesný růst dosáhne své plné zralosti, pohlavní orgány jsou plně vyvinuté a jedinec získá reprodukční schopnost (Pavlas a Vašutová, 1999).

Gillernová a Malotínová (1996, s. 20) používají pro školní věk termíny:

- **mladší školní věk** (od 6 do 11–12 let)
- **období dospívání** (od 11–12 let do 20–22 let), které se dále dělí na:
 - **pubertu** (od 11–15 let)
 - **adolescenci** (od 15–20 až 22 let).

V období dospívání dochází k výraznému zlepšení motorických dovedností a koordinace svalů. Obratnost a pohyblivost má velkou společenskou hodnotu. Děti začínají přecházet k abstraktnímu myšlení a používají více logickou paměť. Potřebují stimulaci a učení a také touží po sociálním kontaktu a přijetí vrstevníky. Identifikují se s dětmi stejného pohlaví a učitel se stává spíše zdrojem informací než morální autoritou. **Vrstevníci se stávají klíčovou součástí školního života** (Ptáček a Kuželová, 2013).

Období dospívání „*je to doba vymykání se z pout rodiny a hledání nezávislé cesty životem, doba vnitřních i vnějších konfliktů bez jasných životních norem, plánů, stylu, s kolísavým sebevědomím atp. Po vrcholné fázi dětství tak nastává vlivem hormonálních změn a nového sociálního zařazení období s řadou změn*“ (Čačka, 2000, s. 228).

Čáp (1987) uvádí, že **puberta se obvykle projevuje dříve u dívek než u chlapců**. Výrazné rozdíly mezi chlapci a dívkami se projevují jak v nástupu puberty, tak v průběhu

a prožívání. Dívky předbíhají chlapce v somatickém a fyziologickém vývoji v průměru o jeden rok i více než chlapci. Mohou existovat významné individuální rozdíly mezi žáky téže třídy, a to i mezi jedinci téhož pohlaví.

Podle Heřmanové (2004) **dochází v této vývojové fázi k rozvoji svalstva a růstu vnitřních orgánů a současně se zpomaluje růst končetin.** Dospívající se fyzicky prodlužují a jejich těla se začínají protahovat. Tvar těla dostává postupně podobu dospělého jedince, avšak růst pokračuje až do adolescence.

V období dospívání dochází ke zhoršení nervosvalové koordinace kvůli bouřlivému tělesnému růstu. Dospívající začínají přecházet k abstraktnímu myšlení a hypotetickému uvažování. Chování dospívajících se může vyznačovat labilitou emocí, změnami nálad, impulzivitou a nestálostí reakcí, a to včetně introvertního chování, citlivosti ke kritice a sexuální zvědavosti. Dospívající mohou vykazovat kritičnost vůči okolnímu světu, **odmítání autorit a proměnu citové vazby k rodině.** Při hledání a utváření vlastní identity mají významnou roli **vrstevnické skupiny.** Vztahy s vrstevníky se stávají důležitějšími a mohou převážit nad vztahy s rodiči. Potvrzením vlastních kompetencí se snižuje závislost na rodině. Komunikace mezi rodiči a dospívajícími bývá často náročná. Pubescenti nejsou ideálními komunikačními partnery kvůli své vztahovačnosti, častým emocionálním výbuchům a nepředvídatelným reakcím. Dospělí projevují málo pochopení těmto přechodným jevům a snaží se uplatňovat svou autoritu, což může vést k dalším konfliktům (Ptáček a Kuželová, 2013).

V období staršího školního věku dochází k prohlubování rozdílů v pohybových schopnostech jedinců vlivem intenzivního tělesného a hormonálního vývoje. Tyto změny mohou vést k horší nervosvalové koordinaci a ovlivňovat i psychiku. Dospívající jedinci mohou být v důsledku těchto změn emočně nestálí, nejistí a častěji prožívají pocity úzkosti (Mužík a kol., 2019).

Rozdíly v individuálním vývoji ovlivňují nejen fyzickou stránku, ale také psychosociální a citový vývoj jednotlivců. To se projevuje zejména v jejich volném čase. Chlapci, kteří procházejí pubertou dříve, bývají obvykle vyšší, těžší a svalnatější. Vynikají ve sportu, což jim získává popularitu mezi spolužáky a přitahuje pozornost dívek a žen. Tyto výhody často přetrvávají i v dospělosti. Později dozrávající chlapci jsou drobnější, menší a slabší.

Často se zajímají o jiné zájmy než sport, což jim může znemožnit prosadit se ve společnosti a mohou mít potíže se začleněním. V dospělosti nejsou vždy tak úspěšní jako jejich dříve dozrávající vrstevníci, ale často jsou tvořivější a empatičtější. Pro dívky, které dozrávají dříve, může být problémem rozdíl mezi tělesným a duševním vývojem. Často přitahují pozornost svým vzhledem a užívají si pozornosti od chlapců, což může odvádět jejich pozornost od učení (Říčan, 2006).

Podle Heřmanové (2004) se v **období dospívání často projevují skrytá onemocnění či poruchy, jako jsou například poruchy srdce, plic, očí, ale také diabetes nebo revmatismus.**

V následující kapitole se věnujeme důležitosti pohybové aktivity a sportu pro tuto věkovou skupinu. Představíme motivační faktory a socializační aspekty, které v tomto procesu hrají klíčovou roli.

3 POHYBOVÁ AKTIVITA, SPORT, MOTIVACE

Pohybová aktivita

Pohybová aktivita je jednou ze základních funkcí lidského života, neodmyslitelně spojená s naším každodenním fungováním. Pohyb hraje klíčovou roli jak ve fyzickém, tak v psychickém zdraví. Moderní životní styl a společnost založená na konzumaci však ovlivňuje mnohé aspekty našeho života, včetně toho, jak vychováváme naše děti. Dnešní společnost často charakterizujeme jako sedavou a konzumní, což se projevuje v poklesu fyzické aktivity v mnoha oblastech našeho života (Sekot, 2019).

Pohyb je pro člověka klíčový, ale moderní životní styl ho utlumuje. Lidé se hýbou méně, a to má negativní dopady, zvláště na děti. Nedostatek pohybu u dětí vede k vážným zdravotním problémům, jako jsou choroby srdce a cév, cukrovka 2. typu, nadváha a obezita. Obezita v dětství se s velkou pravděpodobností přenesení i do dospělosti. Důležitou roli v preferencích pohybových aktivit hraje prostředí, ve kterém děti vyrůstají, má velký vliv na to, jaké sporty a aktivity si oblíbí. Pozitivní vzory v okolí můžou inspirovat mladé lidi k aktivnějšímu životu. Naopak, bariéry v přístupu v pohybu a negativní vnímání sportu mohou vést k nezájmu o aktivní trávení volného času (Kudláček, 2013).

„Pojem gramotnost vnímáme hlavně v souvislosti se schopností jedince číst nebo psát. Ale v lidském životě existuje také pohybová gramotnost, jejíž základy si budujeme od raného dětství. Jedná se o základy, z kterých pak budeme stavět po celý další život. Vedle dostatečně pohybově gramotného jedince můžeme v extrémním případě definovat i určitým způsobem nedostatečně gramotného jedince, který touto skutečností může být ohrožen na zdraví (v případě pohybové nedostatečnosti a sedavého způsobu života), nebo dokonce na životě (v případě plavecké nigramotnosti)“ (Nováková, 2016).

Pohybová aktivita je u dětí důležitá z mnoha důvodů. **Pravidelná fyzická aktivita pomáhá udržovat zdraví a kondici dětí. Posiluje svaly, kosti a klouby, zlepšuje kardiovaskulární zdraví a podporuje správný vývoj motorických dovedností.**

Sport

Sport je činnost, která zahrnuje fyzickou námahu a často je spojena s prvky soutěživosti. *„Sportem se rozumí všechny formy pohybové činnosti, které ať již prostřednictvím*

organizované účasti či nikoliv, si kladou za cíl projevení či zdokonalení tělesné a psychické kondice, rozvoj společenských vztahů nebo dosažení výsledků v soutěžích na všech úrovních“ (Slepičková, 2005, s. 28).

Slepičková tuto definici rozšiřuje ještě o jeden důležitý fakt: „*Sport ve volném čase, ať se již jedná o jakékoliv sportovní činnosti, musí být prožíván s radostí a uspokojením. Jeho pozitivní účinky se projevují dříve na psychice než na jeho fyzickém stavu. Tento fakt se váže především k aktuálnímu prožívání při samotné aktivitě, které je doplňováno následně pocity z výsledků této aktivity jako je např. zlepšení postavy, nabytí sebedůvěry, zlepšení zdatnosti, upevnění zdraví atd.*“ (Slepičková, 2005, s. 63).

Náš životní styl a zájem o sport jsou v raném věku **ovlivněny rodinou, zejména rodiči**. Aktivita a pohyb u dětí jsou vždy důležité, nejen proto, aby se předešlo problémům s nadváhou nebo obezitou, ale také aby se předešlo špatnému držení těla a zachovala se duševní pohoda (Marinov, 2021).

Kategorie sportu

Slepičková, I. (2005) rozděluje sport do tří základních kategorií:

1. **Sport vrcholový** – představuje relativně samostatnou sféru v oblasti sportu, která má za cíl reprezentovat stát, poskytovat diváckou zábavu a podporovat popularizaci sportu mezi jednotlivci. Zaměřuje se na malou skupinu výjimečně talentovaných sportovců. Vrcholový sport je zaměřen na dosahování maximálních výkonů a vítězství, charakterizuje ho vysoká míra konkurence, profesionální přístup a intenzivní trénink (olympijské sporty, vrcholové soutěže).
2. **Sport výkonnostní** – představuje angažování v pravidelném a systematickém tréninku spolu s účastí v soutěžích nižší úrovně. Jedná se o nejrozšířenější oblast sportu a vyniká svým zájmem o cílený rozvoj sportovní výkonnosti (regionální soutěže, amatérské sporty na vyšší úrovni).
3. **Sport rekreační** – představuje dobrovolnou pohybovou činnost, zaměřenou na zábavu, aktivní trávení volného času, udržování a zvyšování kondice, dále na prevenci, obnovu a rozvoj životních sil. Nevyžaduje vysokou úroveň výkonnosti ani profesionální přístup (běhání, plavání, cyklistika apod.).

Slepičková (2005) dále rozděluje jednotlivé kategorie sportu podle dalších kritérií:

- **typ aktivity:** individuální, kolektivní, vodní, zimní atd.
- **věk:** mládežnický, seniorský atd.
- **pohlaví:** mužský, ženský, smíšený.

Vrcholový sport přináší slávu a uspokojení, má však také stinnou stránku. Největší hrozbou je ohrožení zdraví sportovce. Intenzivní trénink a tlak na výsledky, zvyšují riziko úrazů a dalších zdravotních komplikací, které mohou mít doživotní následky. Je proto důležité, aby se sportovci naučili správně regenerovat a odpočívat (Kučera a kol., 1999).

Rekreační sport je protikladem vrcholového sportu. Představuje volnočasovou pohybovou činnost, kterou jednatelce vykonává především pro zábavu, relaxaci a udržení zdraví. Tato aktivita zahrnuje jak fyzický pohyb, tak i utužování vztahů mezi lidmi a umožňuje objevování prostředí a okolí, ve kterém se aktivita odehrává. Do oblasti volnočasového sportu spadají všechny druhy sportů, sportovní disciplíny a aktivity, při kterých se nesoustředíme na vítězství či získání materiální odměny, ale na radost a uspokojení, které člověk z této aktivity získává. Jde především o překonávání sebe sama (Sekot, 2019).

Česká unie sportu (ČUS) představuje největší organizaci v oblasti sportu v České republice, zastřešující a poskytující podporu různým sportovním subjektům. Hlavním posláním ČUS je vytvářet optimální podmínky pro provozování sportovních aktivit, které se realizují především prostřednictvím sportovních klubů, tělovýchovných jednotek a národních sportovních svazů. ČUS zahrnuje rozmanité sportovní odvětví, mezi které mj. patří americký fotbal, atletika, badminton, basketbal, boby – skeleton, biatlon, box, cyklistika, fotbal, házená, horolezectví, jachting, judo, kanoistika, krasobruslení, extrémní sporty, kulturistika, lední hokej, lukostřelba, lyžování, moderní gymnastika, moderní pětiboj, národní házená, nohejbal, orientační sporty, plavecké sporty, pozemní hokej, ragby, rychlobruslení, stolní tenis, triatlon, šerm, tenis, veslování, vzpírání a mnoho dalších.

Řada zemí má definovanou národní strategii zaměřenou na podporu pohybové aktivity, zejména u adolescentů. Většina těchto doporučení zdůrazňuje, že by měla mládež být každý den aktivní alespoň 60 minut středně až vysoce zatěžující pohybové aktivity za den. Z celkových statistik vyplývá, že pouze 23 % českých dětí by splňovalo tuto normu. Úroveň pohybové aktivity se dále snižuje s věkem, což je trend pozorovaný v české

populaci. V současné době je patrný vzrůstající trend v tom, že české děti jsou osvobozeny od školní tělesné výchovy (téměř 8 %), což omezuje jejich možnost být aktivní a zlepšit tělesnou zdatnost (Kalman a spol., 2013).

Dle mezinárodní studie Světové zdravotnické organizace The Health Behaviour in School-aged Children z roku 2022, která byla zaměřena na problematiku zdraví dětí a faktory životního stylu, jež mohou mít vliv na zdravotní stav dětí a školáků se uvádí, že *„Mladí lidé ve věku 11–15 let jsou aktivní. Většina z nich pravidelně sportuje – 66 % se věnuje pohybové aktivitě organizované ve sportovních klubech a kroužcích. Sportovní vyžití ale ještě neznamená celkový dostatek pohybu. Pohyb se totiž vytrácí z běžného života. Chybí neorganizované hraní venku nebo aktivní doprava do školy či do kroužků. Nemalá část dětí je uvolněna z hodin tělocviku. Množství aktivního pohybu navíc klesá s věkem.“* (hbsc.cz, 2022).

V dnešní době, kdy sedavý životní styl stále více ovlivňuje mladší generace, je klíčové porozumět rodičovským rozhodnutím o sportovních aktivitách dětí. Vědět, jak rodiče formují sportovní preference svých dětí, může poskytnout nápady pro posílení rodinného vlivu na podporu aktivního životního stylu. Rodina je první instance pro předávání vzorů a volby zálib, a to i sportovních. **Je pravděpodobné, že člověk, který sportuje od mládí, bude se věnovat aktivnímu pohybu i v dospělosti.** Volný čas dětí je rizikem i příležitostí, může být využit nevhodně i pozitivně. Pohybová aktivita u dětí je důležitá pro normální tělesný vývoj. Pozitivně podporuje vývoj pohybového ústrojí, má významný efekt z hlediska psychického a socializačního. Pohybová aktivita přispívá ke zdravému životnímu stylu a prevenci sociálně patologických jevů. **Je tedy důležité děti motivovat k tělesným aktivitám.**

3.1 MOTIVACE DĚTÍ KE SPORTU

„Termín motivace je odvozen z latinského slova moveo, hýbám, a vyjadřuje přeneseně hybné síly chování, jeho činitele“ (Nakonečný, 1997, s. 101).

Motivační faktory

Podle kolektivu autorů Průcha, Walterová a Mareš, kteří se zabývají problematikou motivace v Pedagogickém slovníku, je motivace souborem faktorů, které mohou být jak **vnitřní, tak vnější**, a které podněcují, aktivují a poskytují energii lidskému chování a prožívání. Tato

motivace směřuje lidské jednání k určitému cíli nebo směru. Motivace není pouze zodpovědná za způsob, jakým se dosahují výsledky, ale také ovlivňuje způsobem, jakým jedinec reaguje na své jednání a prožívání, a je se vyvíjí jeho vztahy k ostatním lidem a ke světu (Průcha a spol., 1995).

Motivace dětí ke sportu

Motivace dětí k aktivnímu životnímu stylu, zejména k pohybu, je klíčová pro zajištění zdravého fyzického a duševního vývoje. Tuto motivaci je třeba rozvíjet již od útlého věku, a zde je důležitá role rodičů. **Rodiče mají zásadní vliv na formování pozitivního vztahu dítěte k pohybu a sportu,** a to zejména v prvních letech života. Jejich úlohou je nejen výchova a předávání hodnot, ale také podpora a inspirace k aktivitám jako jsou společné vycházky, cyklistické projížďky, lyžařské výlety, dopomoc při základech plavání či bruslení nebo povzbuzování při kolektivních hrách. **Osobní příklad a zkušenosti rodičů mají největší vliv na formování postojů a názorů dětí k pohybu a sportu** (Sekot, 2006).

Čím více rodiče přikládají sportu na významu, tím intenzivněji děti vnímají sport jako cennou a atraktivní činnost. Je známo, že **první setkání malých dětí se sportovními aktivitami obvykle probíhá v rámci rodiny** (Sekot a Svobodová, 2013).

Důležitým aspektem sportovních aktivit dětí je jejich přínos jak pro **fyzický, tak pro psychický vývoj.** Skrze sport si děti budují fyzickou kondici, rozvíjejí své dovednosti a učí se spolupracovat v týmu. Psychologicky je sport důležitý pro rozvoj osobních vlastností, jako jsou vůdcovské schopnosti, disciplína, respekt k pravidlům a fair play. Díky sportu děti také navazují nové přátelské vztahy a rozšiřují své sociální kontakty. **Rodiče, kteří se aktivně zapojují do sportovních aktivit svých dětí, posilují rodinnou soudržnost a vytvářejí prostředí podpory.** Nicméně je důležité, aby rodiče nepodceňovali radost a zábavu spojenou se sportem a nekladli na děti nepřiměřený tlak k dosahování výsledků a úspěchů. Přílišný tlak a očekávání mohou negativně ovlivnit vztah dětí ke sportu a vést k jejich demotivaci. Tento jev je často pozorován u rodičů, kteří sami prožili úspěchy či selhání ve sportu a přenášejí své ambice na své děti (Sekot, 2019).

Motivace dětí by měla vycházet z pozitivních zážitků a úspěchů, buď vlastních, nebo z úspěchů kamarádů. Důležité je udržovat určité napětí a očekávání, které děti pobízí k aktivitě. Když se dítě cítí úspěšné v určité činnosti, má tendenci ji opakovat, avšak přílišná

stereotypnost může vést ke ztrátě motivace. Také, pokud se dítě necítí úspěšné, může ztratit zájem a hledat jinou činnost. Vedoucí či trenéři by měli ocenit nejen výsledky, ale i celý proces, což pomáhá vytvářet pocit úspěchu. Jejich úkolem je udržovat motivaci dětí na vhodné úrovni a začleňovat jednotlivé motivační prvky do celého motivačního systému zájmových aktivit (Hájek a kol., 2011).

Pokud jde o pohyb, motivace reflektuje skutečnost, že zejména děti předškolního věku a děti v období mezi mladším a starším školním věkem mají silnou vnitřní touhu po pohybu. Avšak kulturní prostředí současné sedavé společnosti často nedovoluje dětem dostatečně uspokojit tuto potřebu pohybu, způsobenou denním režimem a životním stylem rodiny. Omezený prostor pro přirozený pohyb, přílišná dostupnost konzumních nebo pasivních forem trávení volného času, pasivní životní styl a neinspirující prostředí mohou bránit plnému rozvoji pohybových aktivit, zhoršovat tělesnou zdatnost, oslabovat pohybový aparát a narušovat rovnováhu mezi energetickým příjmem a výdejem. Tento nedostatek pohybu může v dětství přispět k nadváze a obezitě, což vede ke zdravotním problémům a sociálním omezením. Je důležité zmínit, že nedostatek financí v rodině může být vnímán dětmi jako překážka účasti na sportovních aktivitách, což je potvrzeno empirickými zjištěními „o klesající účasti na mimoškolních pohybových aktivitách u dětí na 2. stupni ZŠ s jejich rostoucím věkem“ (Mužík a Vlček, 2010).

Šetření zaměřené na motivace mládeže k účasti ve sportu je předmětem několika studií, které využívají dotazníkové metody k získání obecného přehledu o důvodech, proč mladí lidé sportují. Výzkum, provedený na základních školách koncem devadesátých let zjistil, že nejčastější motiv, proč děti sportují – *radost ze soutěžení* –, ztrácí s rostoucím věkem žáků na důležitosti a do popředí se dostávají motivy spojené s rekreačním sportováním (Havlíček, 1997).

Pro výkonnostní sportovce, zejména chlapce, jsou ambice směřující k dosahování výkonů silným motivačním prvkem. Sportování je u nich motivováno snahou zlepšit fyzickou kondici. Naopak u dívek je motivací spíše touha po vytvarování atraktivní postavy. Postupně však vnitřní hledisko posouvá do popředí radost z pohybu. S přibývajícím věkem začíná na důležitosti nabývat hodnota udržení zdraví (Sekot, 2013).

3.2 SOCIALIZAČNÍ ASPEKTY SPORTOVNĚ POHYBOVÝCH AKTIVIT

Socializace (z lat. socialis – družný, spojenecký) je „komplexní proces, v jehož průběhu se člověk jako biologický tvor stává prostřednictvím sociální interakce a komunikace s druhými sociální bytostí schopnou chovat se jako člen určité skupiny či společnosti“ (Petrusek, 1996, s. 1012).

Socializace není pouze procesem „kulturního programování“, během něhož například dítě vstřebává vlivy, s nimiž přichází do styku. Každý jedinec má své vlastní potřeby a očekávání, kterými ovlivňuje chování těch, kteří se o něj starají, a tak aktivně působí v rámci zpětné socializace. **Zpětná socializace** popisuje situaci, kdy jedinci, kteří ovlivňují ostatní, jsou zároveň ovlivňováni těmi, na něž působí. **Moderní děti uvědoměle ovlivňují své rodiče v otázkách trávení volného času**, stravovacích návyků či používání moderních komunikačních technologií. V současné přetechizované společnosti, kde se stále více odklání od přímého osobního kontaktu „face to face“ ve prospěch virtuálních setkání, nabývá sportovních a pohybových aktivit zvláštního významu. V současné době soutěží různé, často protichůdné informační zdroje o pozornost jednotlivce, od rodiny přes školu a vrstevníky až po zájmové skupiny, ale masová média zaujímají významné postavení. Proces socializace nejúžeji souvisí s rodinou, která obvykle usiluje o to, aby se jejich dítě stalo samostatnou a suverénní bytostí. V kontextu sportu se často očekává od chlapců maskulinní tvrdost, zatímco u dívek spíše něžnost a poddajnost (Sekot, 2019).

Pravidelný fyzický pohyb hraje v životě každého jedince klíčovou a nenahraditelnou roli, stejně tak jako sociální význam sportovních aktivit při formování pozitivních hodnot, a to zejména v kontextu moderní společnosti spojené s technologií, konzumem a médií. **Sport**, vnímaný jako sociokulturní fenomén, je často označován za důležitý faktor socializace, zejména v souvislosti s postmoderní společností.

Sociologická literatura se zaměřuje na to, co sport samotný přináší do života jedince, bez zkoumání jeho přínosů mimo sféru sportu. **Důsledky socializace prostřednictvím sportu zahrnují nejen zlepšené motorické dovednosti a kondici, ale také respektování pravidel, schopnost týmové spolupráce, odolnost vůči stresu, posílenou sebeúctu, prevenci obezity a civilizačních onemocnění.**

Pravidelná sportovní aktivita má pro děti a mládež pozitivní účinky jako efektivní prostředek proti ztrátě času, nudě, pasivnímu trávení volného času, a dokonce i jako prevence patologický sociálních jevů a kriminality.

Hodnoty, které sport přináší, posilují naše vědomí, dovednosti, motivaci, formují naši osobnost, zvyšují odolnost, tvarují charakter a rozvíjejí smysl pro povinnost a vzájemné vztahy. Pravidelné sportovní aktivity příznivě ovlivňují fyzický i duševní rozvoj dětí a pomáhají vytvářet pevný základ pravidel a respektování rovných příležitostí. Aktivní životní styl, který zahrnuje pravidelné sportování, hraje klíčovou roli v prevenci drogové závislosti, alkoholismu a dalších negativních jevů (Sekot, 2015).

3.3 FAKTORY OVLIVŇUJÍCÍ ÚČAST DĚTÍ VE SPORTU

Roggers v roce 1977 vypracoval pro potřeby Rady Evropy model, který se zaměřoval na faktory ovlivňující účast jednotlivců ve sportu. Slepíčková (2005, s. 72) uvádí, že tento model rozlišuje mezi dvěma typy faktorů – těmi, které mají vnitřní původ, a těmi, které pocházejí z vnějšího prostředí.

a) k vnějším faktorům řadí:

- znalost sportu,
- postoj ke sportu,
- motivaci,
- kontakt se sporty,
- příležitost,
- sociální image sportu,
- přístup ke sportovním zařízením,
- volný čas,
- náklady na sport.

b) k vnitřním faktorům řadí:

- věk,
- pohlaví,
- rodinu,
- zájem,
- volný čas,
- finanční situaci.

Tyto faktory nejsou izolované, ale vzájemně se prolínají a tvoří složitý soubor podmínek. Rozdílné kombinace faktorů vedou k výrazně odlišné míře zapojení do sportu v různých zemích, regionech či lokalitách.

Sociální a ekonomická situace rodiny hraje klíčovou roli v zapojení mladých jedinců do aktivního sportování. Děti ze zámožnějších rodin mají často větší možnosti a příležitosti pro pravidelnou účast v placených sportovních aktivitách a organizovaném sportovním prostředí. V důsledku toho jsou tyto děti často fyzicky zdatnější ve srovnání s vrstevníky

pocházejícími z rodin s nižšími finančními prostředky nebo ze sociálně vyloučených lokalit. Nema­lý vliv má také **dostupnost** vhodných sportovišť. Děti, žijící na venkově se často potýkají s omezenou nabídkou sportovních aktivit. Děti, které mají sportoviště v dosahu několika málo kilometrů, sportují více. V případech, kdy jsou sportoviště vzdálenější, závisí na rodičích, zda jsou ochotni děti dopravit autem či hromadnou dopravou (Sekot, 2019).

II. PRAKTICKÁ ČÁST

4 VÝZKUMNÝ PROJEKT

V dnešní době stále více zdůrazňujeme význam rodiny a pohybových aktivit ve formování zdravého životního stylu mládeže. I když existuje mnoho informací o vlivu rodiny a sportu na dětský vývoj, stále přetrvávají nejasnosti a nedostatky v porozumění těmto procesům. Je potřeba hlouběji zkoumat faktory ovlivňující motivaci dětí ke sportu a analyzovat, jakým způsobem rodinné prostředí a zázemí může podporovat či znevýhodňovat aktivní životní styl dětí. **Vzhledem ke klíčové roli rodiny v sociálním a emocionálním rozvoji dětí a mládeže a s ohledem na významný dopad pohybové aktivity na fyzické a psychické zdraví je nezbytné provést hloubkovou analýzu interakcí mezi rodinou a sportovní angažovaností dětí.** Tyto poznatky mohou přispět k efektivnější podpoře zdravého životního stylu v rámci rodinného prostředí a společnosti jako celku.

Technologie prostupují do volného času dětí stále výrazněji a sportování je tak důležitější než kdy jindy. Sekot (2019) poukazuje na to, že moderní životní styl a konzumní společnost vedou k poklesu fyzické aktivity, a to i v oblasti výchovy dětí, čímž se zhoršuje jejich fyzické a psychické zdraví. Děti tráví méně času venku a fyzická aktivita se stává stále vzácnější. To má za následek řadu negativních dopadů na jejich zdraví, psychiku i celkový vývoj. Sportovní aktivity posilují imunitní systém, zlepšují kondici, koordinaci a motorické dovednosti. Pomáhají předcházet obezitě a chronickým onemocněním v pozdějším věku. Sport podporuje psychickou pohodu, snižuje stres a úzkost a zlepšuje sebevědomí. Děti se učí disciplíně, vytrvalosti a spolupráci s ostatními. Sportovní aktivity jim umožňují navazovat přátelství, učit se komunikovat a fungovat v kolektivu. Sport učí fair play, respektu k soupeřům a důležitosti snahy a píle. **Rodiče zastávají klíčovou roli v motivaci a podpoře dětí k zapojení do sportu, a to jak svým příkladem, tak aktivním zapojením do sportovních aktivit s nimi** (Marinov, 2021). Kromě rodičů existuje mnoho dalších faktorů, které ovlivňují výběr sportu u dětí. **Cílem výzkumu je prohloubení poznatků o vlivu rodičů na účast jejich dětí ve sportovních aktivitách. Výzkum zaměřujeme na identifikaci faktorů, které ovlivňují rodiče v jejich rozhodování ohledně zapojení dětí do sportu.**

4.1 Výzkumný problém

Gavora (2014) se domnívá, že výzkumný problém je nutné řešit, abychom lépe porozuměli dané problematice. Při zkoumání role rodičů v oblasti volnočasových sportovních aktivit žáků základních škol se setkáváme s množstvím dílčích výzkumných problémů. Hlavním cílem výzkumu je systematicky prozkoumat a kvantifikovat faktory, ovlivňující rozhodování rodičů při výběru sportovních aktivit pro své děti. Výzkum zaměřujeme na tyto klíčové oblasti: míru direktivy ze strany rodičů a komunikaci mezi rodiči a dětmi v kontextu výběru sportovních aktivit. Zároveň zohledňujeme i vliv dalších faktorů, které mohou ovlivňovat rozhodování rodičů o volbě sportovní aktivity pro jejich dítě. Hlavním výzkumným problémem je komplexní pochopení a kvantifikace vlivu rodičů na výběr volnočasových sportovních aktivit u žáků druhého stupně základních škol.

4.2 Výzkumné otázky

„Ve výzkumu je nezbytné určit si vědecké otázky stejně jako cíl výzkumu. Tím zformulujeme účel výzkumu do konkrétního tvaru a jsme schopni lépe zrealizovat následné akce.“
(Hendl, 1997).

Na základě výzkumného problému stanovujeme tyto výzkumné otázky:

HVO: Jakou roli při výběru volnočasových sportovních aktivit hrají rodiče?

DVO1: Do jaké míry zohledňují rodiče osobní preference dětí při výběru volnočasových sportovních aktivit?

DVO2: Do jaké míry ovlivňuje finanční situace rodiny rozhodování při výběru sportovních volnočasových aktivit pro děti?

DVO3: Do jaké míry ovlivňuje dostupnost sportovních volnočasových aktivit rozhodování rodičů při volbě výběru?

DVO4: Které další faktory dominantně ovlivní rozhodnutí či doporučení rodičů při výběru sportovních volnočasových aktivit?

4.3 Metoda výzkumu

Výzkum je zaměřen na roli rodičů v procesu výběru sportovních volnočasových aktivit jejich dětí. Cílem je zjistit, jakým způsobem rodiče ovlivňují volbu sportu u svých dětí a identifikovat faktory, které v tomto procesu hrají klíčovou roli. Pro zodpovězení výzkumných otázek a komplexního pochopení problematiky byl zvolen **kvantitativní**

výzkumný přístup. Kvantitativní data v podobě číselných údajů se vyznačují minimálním vlivem subjektivity a umožňují tak získat objektivní obraz zkoumané problematiky. To znamená, že výsledky výzkumu nejsou ovlivněny individuálními postoji, názory či interpretacemi respondentů, ale odrážejí realitu. Díky tomu je možné shromáždit a analyzovat data o postojích, preferencích a motivacích rodičů i dětí v kvantifikované formě, která se hodí pro statistické zpracování. Díky statistickým metodám je možné zkoumat, jak se liší postoje rodičů k výběru sportu v závislosti na demografických faktorech, typu sportu, socioekonomickém statusu apod. Kvantitativní sběr dat pomocí dotazníků umožňuje shromáždit data od velkého počtu respondentů v relativně krátkém čase. To je pro tento výzkum, který se zaměřuje na rodiče žáků druhého stupně základních škol, klíčový faktor. Díky dotazníkům je možné oslovit rozsáhlou skupinu respondentů a získat tak reprezentativní data pro analýzu. Pokud je vzorek respondentů vybrán reprezentativně, výsledky kvantitativního výzkumu je možné zobecnit na širší populaci rodičů žáků druhého stupně základních škol. To umožňuje formulovat závěry, které mají širší dopad a přesah. Zvolená problematika, která se zaměřuje na postoje, preference a motivace rodičů a dětí v kontextu výběru sportovních aktivit, se hodí pro kvantifikaci a statistické zpracování dat. Kvantitativní přístup tak umožňuje komplexně prozkoumat danou problematiku a zodpovědět specifické výzkumné otázky. V souladu s definicí Jiřího Pelikána (1998) je výzkumná metoda chápána jako obecný nástroj pro získávání a zpracování dat, která určuje celkový přístup k výzkumu. V tomto výzkumu kvantitativní metoda slouží jako rámec pro sběr a analýzu číselných dat o postojích a motivacích respondentů.

Jak uvádí Gavora (2012), kvantitativní výzkum nabízí řešení pro zkoumání „nepozorovatelných“ jevů, jakou jsou postoje a motivace, skrze jejich měřitelné projevy. V tomto případě kvantitativní přístup umožňuje zmapovat postoje rodičů k výběru sportu u dětí a identifikovat faktory, které ovlivňují jejich rozhodování. Díky kvantitativnímu přístupu jsme získali rozsáhlá data, která nám pomohla identifikovat nejčastější faktory, které ovlivňují volbu sportovních aktivit dětí. Kvantitativní přístup vychází z předpokladu, že realita je objektivní a poznatelná. Nicméně, jak zkoumat motivy, postoje a další vnitřní stavy lidí, když je nelze přímo pozorovat? Kvantitativní výzkum nabízí řešení v podobě měření „nepozorovatelných“ jevů skrze jejich projevy (Gavora, 2012).

Jiří Pelikán (1998) rozlišuje výzkumnou metodu a techniku. Metoda představuje obecný nástroj pro získávání a zpracování dat a určuje celkový přístup k výzkumu. Technika pak slouží k praktické realizaci metodických principů a cílů definovaných metodou.

Náš výzkum je empirického charakteru, tzn., vychází z terénního sběru a analýzy dat. V praktické části se zaměřujeme na analýzu výpovědí respondentů o sobě, čímž se jedná o explorativní metodu. Ta se vyznačuje snadnou dostupností a možností oslovit rozsáhlé skupiny respondentů. Explorační metoda nám v tomto případě umožňuje shromáždit širokou škálu dat o postojích a motivacích respondentů, které následně můžeme využít k hlubšímu pochopení problematiky.

4.4 Technika výzkumu

Techniku sběru dat představuje dotazník, který umožňuje shromáždit data od rozsáhlé skupiny respondentů.

Výzkumné šetření provádíme za pomoci jednoduchého standardizovaného dotazníku pro rodiče dětí druhého stupně na základních školách. Dotazník představuje hojně využívanou metodu v oblasti pedagogického výzkumu, sloužící k získávání dat písemnou formou. Podle Gavory (2000) se jedná o způsob kladení otázek a shromažďování písemných odpovědí respondentů. Skalková a kolektiv (1985) vnímají dotazník jako metodu založenou na dotazování osob, vhodnou pro hromadné sbírání dat. Chráska (2016) jej charakterizuje jako soubor předem připravených a pečlivě formulovaných otázek, seřazených promyšleným způsobem, na které respondent odpovídá písemně. Disman (2008) uvádí, že dotazník představuje výzkumnou techniku, která při nízkých nákladech dobře zacílí na velký okruh příhodných respondentů. Dotazník se skládá z jednotlivých položek, které slouží k získávání informací od jednotlivých respondentů. Tyto položky, nazývané také otázky, zjišťují názory a postoje dotazovaných (Skalková a kolektiv, 1985).

V dotazníku o sportovních aktivitách dětí byly použity různé typy otázek, aby se dosáhlo kompletního a hlubokého pochopení dané problematiky:

Mezi hlavní typy otázek patří:

1. Faktické otázky:

- **Věk dítěte** (č. 1): tato otázka zjišťuje základní demografický údaj o respondentovi. Používá se otevřená otázka s numerickým typem odpovědi, kde respondent zadá číselnou hodnotu dítěte.
- **Pohlaví dítěte** (č. 2): tato otázka zjišťuje další demografický údaj o respondentovi. Používá se uzavřená otázka s kategorickou odpovědí, kde respondent si vybere z nabízených možností (žena, muž).
- **Regionální působnost - bydliště** (č. 3): tato otázka zjišťuje, zda respondent bydlí v obci nebo ve městě. Používá se uzavřená otázka s kategorickou odpovědí s nabídkou dvou možností (obec, město).
- **Kolik členů má vaše rodina?** (č. 4): tato otázka zjišťuje počet členů v rodině respondenta. Používá se otevřená otázka s numerickým typem odpovědi, kde respondent zadá číselnou hodnotu.

2. Otázky zjišťující výběr:

- **Jaké sportovní aktivity pravidelně provozuje vaše dítě?** (č. 5) Tato otázka zjišťuje, jaké sporty dítě respondentů aktivně provozuje. Používá se uzavřená otázka s vícenásobnou volbou, kde respondent může vybrat více možností z nabízeného seznamu sportů (např. fotbal, plavání atd.). Možnost „jiné“ s doplněním umožňuje zaznamenat i sporty, které v seznamu nejsou uvedeny.
- **Jakým způsobem obvykle rozhodujete, které sportovní aktivity jsou vhodné pro vaše dítě?** (č. 6). Tato otázka zjišťuje, jakým způsobem se respondent rozhoduje o výběru sportovních aktivit pro své dítě. Používá se uzavřená otázka s kategorickou odpovědí, kde respondent si vybere z nabízených možností, které nejlépe popisují jeho přístup (např. stanovují jasná pravidla, poskytují doporučení atd.). Možnost „jiné“ s doplněním umožňuje zaznamenat i specifické přístupy, které v nabízených možnostech nejsou zahrnuty.
- **Jaké faktory při výběru volnočasových aktivit zohledňujete?** (č. 7). Tato otázka zjišťuje, jaké faktory respondent zohledňuje při výběru volnočasových aktivit pro své dítě. Používá se uzavřená otázka s vícenásobnou volbou, kde respondent může vybrat více možností z nabízeného seznamu faktorů (např. zájem o motivace,

pohlaví, osobnostní vlastnosti atd.). Možnost „jiné“ s doplněním umožňuje zaznamenat i další faktory, které v seznamu nejsou uvedeny.

• **Jaký motivační faktor je rozhodující pro rodiče při výběru sportovní volnočasové aktivity?** (č. 8). Tato otázka je uzavřená s vícenásobnou volbou. Cílem je zjistit, jaké motivační faktory hrají klíčovou roli při výběru sportovních aktivit pro děti z pohledu rodičů. Respondenti si mohou vybrat z nabízených možností, které zahrnují různé typy motivace, jako je zábava, relaxace, fyzická kondice atd. Možnost „jiné“ s doplněním umožňuje respondentům zmínit i specifické motivační faktory, které v seznamu nejsou uvedeny.

• **Jak moc se Vaše dítě aktivně podílí na výběru svých volnočasových sportovních aktivit?** (č. 9). Tato otázka zjišťuje, do jaké míry se dítě rodičů aktivně zapojuje do výběru svých sportovních aktivit. Používá se uzavřená otázka s kategorickou odpovědí s nabídkou pěti možností (velmi aktivně, aktivně, mírně aktivně, neaktivně).

• **Ovlivňuje vaše finanční situace výběr volnočasových aktivit u dětí?** (č. 10). Tato otázka zjišťuje, zda finanční situace respondenta ovlivňuje výběr volnočasových aktivit pro jeho dítě. Používá se uzavřená otázka s kategorickou odpovědí. Respondent si vybírá z předem daných možností, které nejlépe reflektují jeho situaci (zcela nebo dominantně, pouze částečně, téměř vůbec, neovlivňuje).

• **Kolik peněz měsíčně byste maximálně investovali do sportovních aktivit jednoho dítěte?** (č. 11). Tato otázka je uzavřená s kategorickou odpovědí a zjišťuje, kolik peněz jsou respondenti ochotni maximálně investovat do sportovních aktivit svého dítěte za měsíc.

• **Jaké finanční bariéry brání vašemu dítěti v účasti na sportovních aktivitách?** (č. 12). Tato otázka je uzavřená s vícenásobnou volbou a zjišťuje, jaké finanční bariéry brání dětem respondentů v účasti na sportovních aktivitách. Nabízené možnosti odpovědi slouží k identifikaci nejčastějších finančních překážek, se kterými se respondenti setkávají. Možnost „jiné“ s doplněním umožňuje respondentům zmínit i specifické bariéry, které nejsou v seznamu uvedeny.

• **Jak hodnotíte dostupnost sportovních aktivit pro děti ve vašem místě bydliště?** (č. 13). Tato otázka je uzavřená s kategorickou odpovědí a zjišťuje, jak respondenti hodnotí dostupnost sportovních aktivit pro děti v jejich místě bydliště.

- **Jaký vliv má dostupnost sportovních aktivit na vašem rozhodování při výběru sportovních aktivit?** (č. 14). Tato otázka je uzavřená s kategoričnou odpovědí a zjišťuje, jaký vliv má dostupnost sportovních aktivit na rozhodování respondentů o výběru sportovních aktivit pro své děti.
- **Jaké překážky vnímáte v dostupnosti sportovních volnočasových aktivit?** (č. 15). Tato otázka je uzavřená s vícenásobnou volbou a zjišťuje, jaké překážky respondenti vnímají v dostupnosti sportovních volnočasových aktivit. Nabízené možnosti odpovědi slouží k identifikaci nejčastějších překážek a možnost „jiné“ s doplněním umožňuje respondentům zmínit i specifické překážky, které v seznamu nejsou uvedeny.
- **Jaký vliv mají vaše vlastní sportovní zájmy a zkušenosti na volbu sportovní aktivity pro vaše dítě?** (č. 16). Tato otázka je uzavřená s kategoričnou odpovědí a zjišťuje, jaký vliv mají vlastní sportovní zájmy a zkušenosti respondentů na volbu sportovní aktivity pro jejich dítě. Nabízené možnosti odpovědi slouží ke kvantifikaci dat a umožňují sledovat trendy a zjistit, jak často se vlastní sportovní minulost rodičů promítá do výběru aktivity pro dítě.
- **Kdo (co) primárně ovlivnil výběr sportovní volnočasové aktivity vašeho dítěte?** (č. 17). Tato otázka je uzavřená s vícenásobnou volbou. Cílem je zjistit, kdo nebo co má největší vliv na výběr sportovní aktivity pro dané dítě. Nabízené možnosti zahrnují různé faktory, jako jsou rodiče, kamarádi, média a další. Možnost „jiné“ s doplněním umožňuje respondentům zmínit i specifické faktory, které v seznamu nejsou uvedeny.
- **Jak moc je pro vás důležité dosažení sportovních výsledků a výkonnost vašeho dítěte při výběru sportovních volnočasových aktivit?** (č. 18). Tato otázka je uzavřená s kategoričnou odpovědí. Tato otázka zjišťuje, jak důležitou roli hrají sportovní výsledky a výkonnost dítěte při výběru sportovní aktivity pro rodiče.

Otázky jsou formulovány jasně a srozumitelně. Otevřené otázky a možnost doplnění u uzavřených otázek s kategoričnou odpovědí dávají respondentům prostor pro sdělení doplňujících informací a pro vyjádření individuálních postojů a zkušeností.

Dotazníkové šetření umožňuje efektivní shromáždění dat od širokého spektra respondentů v relativně krátkém čase. To usnadňuje získání velkého vzorku a poskytuje dostatečný objem

dat pro statistickou analýzu. Respondenti mají možnost zůstat anonymní, což může vést k otevřenějším a upřímnějším odpovědím. Dotazníky mohou být distribuovány širokému spektru respondentů, což umožňuje zahrnout různorodé názory a zkušenosti rodičů z různých sociodemografických skupin.

4.5 Výzkumný soubor

Základním souborem pro tuto práci byli rodiče dětí druhého stupně základních škol v České republice, a to ve věkové kategorii v rozmezí 11 (minimum) až 15 (maximum) let.

Statistická ročenka školství z roku 2022/2023 uvádí, že v České republice je celkem 4261 základních škol. Na prvním stupni základních škol je 569 927 žáků a **druhý stupeň základních škol navštěvuje 437 851 žáků** (ČSÚ, 2023).

U výběrového souboru rodičů dětí druhého stupně základních škol, byly použity dva kanály k distribuci dotazníku. Při náhodném výběru jsme využili metodu losování. Do procesu losování jsme zařadili všechny kraje v České republice. Každý kraj byl napsán na jeden lísteček a ty jsme dali do klobouku, následně jsme vylosovali dva kraje, kraj Jihomoravský a kraj Zlínský. Poté jsme z databáze základních škol (<https://www.atlasskolstvi.cz/>) náhodně vybrali 40 různých základních škol. V těchto dvou krajích ředitelé vybraných škol byli emailovou formou osloveni a požádáni o spolupráci při předání informací rodičům dětí druhého stupně. Školní zástupci byli požádáni o předání URL odkazu rodičům prostřednictvím informačních kanálů školy (intranet, webové informační systému, skupiny na sociálních sítích apod.)

Další skupina respondentů byla oslovována bez účasti školy a to na internetu a sociálních sítích Facebook a Instagram. URL adresa byla distribuována za pomoci sociálních skupin, známých výzkumníků a náhodných návštěvníků webu vyplnto.cz, kde byl dotazník umístěn k vyplnění.

Kombinace přímého oslovení škol a distribuce díky sociálním sítím pomohla oslovit širokou cílovou skupinu a zajistila vysokou návratnost relevantních vyplněných dotazníků.

Výzkumu se zúčastnilo celkem **511 respondentů**. Z celkového počtu 511 vyplněných dotazníků bylo **do analýzy zahrnuto 484 vyplněných dotazníků**. 27 dotazníků (5,3 %) muselo být z výzkumného vzorku odstraněno, protože nesplňovalo základní kritérium – věk dítěte v rozmezí 11-15 let.

4.6 Etapy výzkumu

Výzkum můžeme rozdělit na několik etap, které na sebe navazují, i když v praxi je obvyklejší, že některé činnosti v různých etapách výzkumu jsou prováděny souběžně (Gavora, 2010).

Etapa přípravná

Fáze přípravy je primárně spojena s teoretickou aktivitou. Teoretická aktivita je založená na vypracování metodologického plánu a zkoumání různých přístupů k výzkumu. V úvodu výzkumu je také proveden průzkum dostupné literatury a teprve poté bylo přistoupeno k sepsání teoretické části práce. Po sepsání teoretické části a zmapování různých dostupných studií jsme navrhli vhodné otázky do dotazníku.

Dotazník se inspiroval studií Michala Kudláčka z Univerzity Palackého v Olomouci s názvem „*Pohybová aktivita a sportovní preference adolescentů ve vazbě na prostředí – Regionální komparativní studie*“ (Kudláček, 2014). Cílem Kudláčkovy studie bylo zjistit, jak se sportovní preference a úroveň pohybové aktivity liší u adolescentů v závislosti na jejich studijním oboru a prostředí, ve kterém žijí. K provedení studie autor využil online dotazníkové šetření mezi studenty dvou středních škol. Bylo použito dvou standardizovaných dotazníků – IPAQ dotazník (Mezinárodní dotazník o pohybové aktivitě) a dotazník sportovních preferencí, které jsou oba obsaženy v systému INDARES (Information Network of Active Recreation and Sport – jde o informační systém, který slouží k podpoře aktivního životního stylu). Kromě sportovních preferencí a úrovně pohybové aktivity se zaměřujeme i na další faktory, které ovlivňují volbu sportovních aktivit u dětí, jako je vliv rodiny, dostupnost sportovišť a finanční bariéry. Přestože se náš výzkum liší v detailech, sdílíme s Kudláčkovou studií společný zájem o pochopení faktorů, které ovlivňují pohybové aktivity dětí a mládeže. Díky výsledkům Kudláčkovy studie můžeme lépe strukturovat náš výzkum a zaměřit se na relevantní otázky.

Hlavním tělem dotazníku jsou položky. V úvodní části jsou čtyři identifikační položky. Další položky jsou již zaměřené podle toho, na jaké výzkumné otázky mají pomoci hledat odpovědi.

Etapa realizační

Etapa realizační proběhla v období od 11. 03. 2024 do 30. 03. 2024 samostatným průzkumem v on-line prostředí na webu vyplnto.cz, kdy byl dotazník otevřen veřejnosti. Výzkum dokončilo 511 respondentů. Návratnost je 72,8 % z těch, kteří dotazník otevřeli. Průměrná doba vyplňování dotazníku činila 06:28 minut.

V úvodu žádosti o vyplnění upozorňujeme respondenty, že je zachována anonymita odpovědí a představujeme i osobu výzkumníka. Jednotlivé položky rozdělujeme podle požadované odpovědi na otevřené, polouzavřené, uzavřené a výčtové položky. Dotazník obsahuje celkem osmnáct otázek pro online formu na webových stránkách vyplnto.cz. Na tomto webu jsou uvedeny i zpřesňující informace, že je dotazníkové šetření zaměřeno pouze na dospělé jedince a na rodiče, jejichž dítě navštěvuje druhý stupeň základní školy, a je ve věku od 11 do 15 let. Následná distribuce probíhala již jen elektronickou formou. Elektronické dotazování je dosud nejmladší způsob dotazování. Sběr dat je realizován prostřednictvím internetu, kdy respondent vyplní dotazník na webových stránkách online nebo obdrží odkaz na dotazník (URL link) prostřednictvím elektronické pošty.

V úvodu dotazníku jsme respondenty rozdělili podle identifikačních znaků, podle pohlaví dítěte, počtu členů rodiny, věku jejich dětí a regionální působnost (zda žijí ve městě nebo na vesnici). Tyto znaky jsou pro nás determinanty. Jsou pro náš výzkum důležité, protože pomáhají identifikovat klíčové faktory, které mohou ovlivňovat sledovaný jev a pomohou nám lépe porozumět jeho složitosti a kontextu

Etapa analýzy a interpretace

Po ukončení sběru dat bylo přistoupeno k jejich zpracování, analýze a interpretaci. Po ukončení výzkumu na webu vyplnto.cz byla k dispozici surová data, která bylo možno stáhnout ve formátu Excelu. Zároveň byla k dispozici i kompletní data o vyplnění jednotlivých respondentů ve formátu.pdf. Odpovědi jsou na webu vyplnto.cz přehledně zobrazeny pomocí koláčových a pruhových grafů. Tyto data byla výzkumníkem dále roztřízená a ručně zadaná do tabulky v Excelu. Kromě jednoduchých tabulek jsme využili i dostupných grafů pro lepší pochopení a vizualizaci výsledků.

Hendl (2014) uvádí, že tabulky „umožňují prezentovat data s přesností, které nelze prezentovat grafem.“ Pro interpretaci výsledků jsme kromě tabulek a grafů použili také text. V diskusi se zamýšlíme nad výsledky šetření a vyvozujeme z nich konkrétní závěry.

5 INTERPRETACE VÝZKUMNÝCH ZJIŠTĚNÍ

V této kapitole se zabýváme interpretací nasbíraných dat. Vyhodnocení a popis dat je proveden postupně podle položek v dotazníku a vše je doplněno grafy a komentáři. V případě některých zajímavých vztahů je interpretace doplněna jednoduchou tabulkou.

Cílem výzkumného šetření je najít odpověď na HVO: Jakou roli při výběru volnočasových sportovních aktivit hrají rodiče? Odpověď nám pomáhají najít i čtyři doplňující výzkumné otázky, ve kterých se ptáme na zohlednění míry preferencí dítěte, jaký má vliv finanční situace rodiny, dostupnost a zda jsou i další faktory, které významně ovlivní výběr. Díky odpovědím na doplňkové výzkumné otázky v závěru zodpovíme hlavní výzkumnou otázku.

5.1 Identifikační položky

První identifikační otázka v dotazníku je zaměřena na věk dítěte. Tato položka je filtrační. V dotazníku má funkci vyřazovací. Vyřadila respondenty, jejichž odpovědi nejsou pro dané šetření relevantní. Zařazuje se obvykle na začátek dotazníku, před položky základní a její úkol je zúžit okruh pouze na ty, kteří splňují specifické požadavky výzkumu. V tomto případě na rodiče dětí, které navštěvují II. stupeň Základní školy.

Nejvíce zastoupenou skupinou byly děti ve věku **14 let (130)** a **nejmenší zastoupenou skupinou byly děti ve věku 11 let (45)**. Průměrná hodnota věku dítěte činila **13,13 let**.

Graf 1: Věk dítěte

Zdroj: vlastní výzkumné šetření (2024)

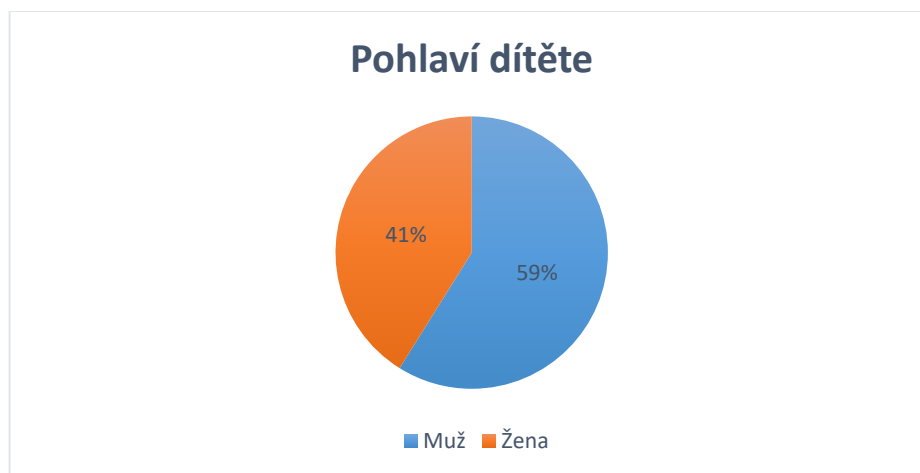
Tab. 1 Souhrn odpovědí respondentů o věku dítěte

věk dítěte	počet dětí	%
11	45	9,30 %
12	125	25,83 %
13	113	23,35 %
14	130	26,86 %
15	71	14,66 %
celkem	484	100,00 %

Zdroj: vlastní výzkumné šetření (2024)

Druhá identifikační demografická otázka je zaměřena na pohlaví dítěte a pomáhá vymezit některé faktory při výběru sportovních aktivit.

Graf 2 Pohlaví dítěte

Zdroj: vlastní výzkumné šetření (2024)

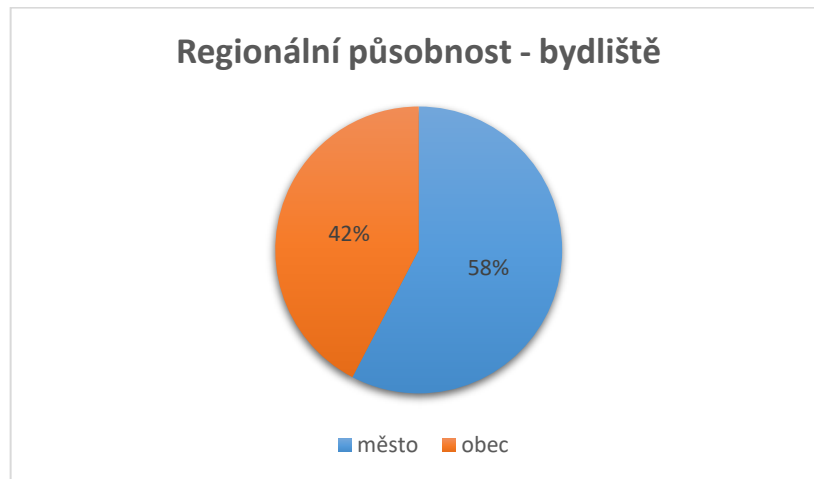
Počet dětí celkem 484, z toho **muži 285** (tj. 59 %) a **ženy 199** (tj. 41 %).

Z grafu je patrné, že **počet chlapců**, kteří se zúčastnili výzkumu, **převyšuje počet dívek**.

Nicméně – tento rozdíl není výrazný. Lze tedy konstatovat, že tato skutečnost nikterak zřetelně neovlivnila samotné výsledky výzkumu.

Třetí proměnná určuje příslušnost zapojených respondentů podle regionální působnosti. Je důležitá pro vyjádření vztahu, jaký vliv má dostupnost sportovních volnočasových aktivit při rozhodování rodičů.

Graf 3 Regionální působnost respondentů

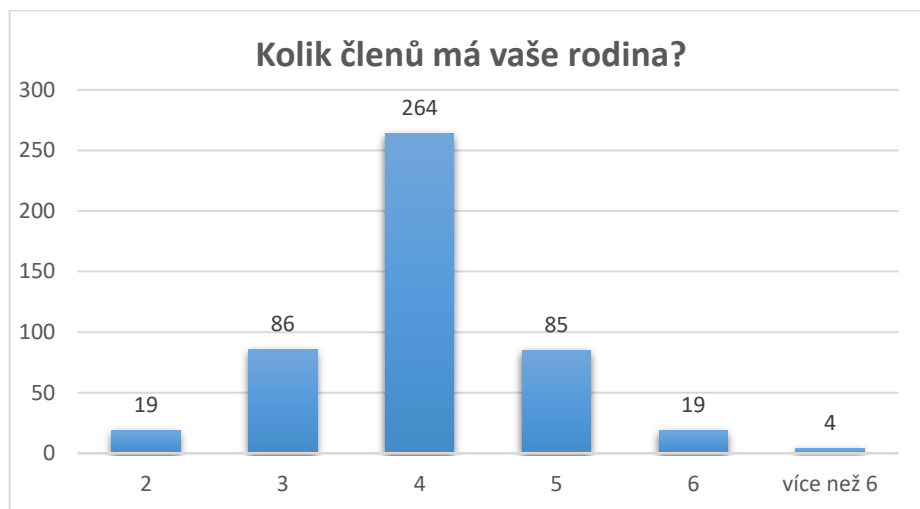

Zdroj: vlastní výzkumné šetření (2024)

Z grafu je patrné, že počet zkoumaných osob, které bydlí ve městě (nad 3000 obyvatel), převyšuje skupinu osob, které bydlí v obci či na vesnici (do 3000 obyvatel). Skupina osob bydlících ve městě představuje 58 %, zatímco skupina osob bydlících v obci či na vesnici tvoří 42 %.

Nejčastějším typem rodiny je čtyřčlenná rodina, která tvoří 55 % (n=264) respondentů. Tato skutečnost naznačuje dominanci tohoto typu rodinného uspořádání v daném vzorku. Z hlediska sociologie se jedná o nukleární rodinu, jak bylo definováno v teoretické části výzkumu v podkapitole 1.1. Druhou nejpočetnější kategorií tvoří rodiny s třemi (18 %) a pěti (18 %) členy. Dvoučlenné rodiny představují nejméně zastoupenou skupinu s 4 % (n=19) respondentů. V tomto případě se jedná o tzv. neúplnou rodinu.

Graf 4 Struktura skupiny podle počtu členů v rodině

Zdroj: vlastní výzkumné šetření (2024)

5.2 DV01 Do jaké míry zohledňují rodiče osobní preference dětí při výběru volnočasových sportovních aktivit?

Následující analýza položek dotazníku nám slouží ke zjištění míry, do jaké míry rodiče zohledňují osobní preference svých dětí při výběru volnočasových sportovních aktivit. Odpovědi na tuto otázku poskytnou vhled do rodičovského rozhodovacího procesu a ukážou, zda rodiče řídí výběr sportovních aktivit dětí nebo jim dávají prostor pro vyjádření osobních preferencí. Otázka pomáhá zodpovědět dynamiku vztahů mezi rodiči a dětmi v kontextu sportovních aktivit. Na základě analýzy dotazníkových položek 5 až 9 můžeme posléze zodpovědět DV01.

Otázka č. 5. Jaké sportovní aktivity pravidelně provozuje vaše dítě?

Z provedeného výzkumu a následné analýzy lze vyvodit několik závěrů. Fotbal (103) a ostatní míčové hry (103) jsou mezi dětmi stále velmi oblíbené. Tento druh sportovní aktivity ukazuje na oblibu kolektivních sportů. Aktivity s míčem vyžadují většinou pouze základní vybavení a stávají se tak velmi dostupnými. Jejich atraktivitu zvyšuje i skutečnost, že je možné hrát skoro kdekoli, ve městě, na vesnici, v hale i v přírodě. Oblibu míčových sportů kopírují i masmédia. Cyklistika (77) je považována za skvělý sport pro celou rodinu. Je cenově dostupná a výhodou je, že umožňuje trávit rodičům společný čas s dětmi. Plavání (68) a tanec (55) jsou také velmi populární, přestože jsou určité spojeny s určitými finančními náklady. Tyto sporty jsou vnímané, jako univerzální pro obě pohlaví. Za důležitou považujeme skupinu, která označila, že se žádnému sportu nevěnuje (40). Důvody mohou být různé, od nedostatku zájmu, zdravotního omezení nebo negativních zkušeností. Nicméně je podstatné, aby se děti aktivně hýbaly a trávily volný čas smysluplně. Analýza ukazuje na velkou rozmanitost výběru preference u sportovní aktivity, což může být způsobeno respektováním individuálních preferencí bez ohledu na pohlaví. Variabilita nabízených možností zajišťuje, že každé dítě může najít sport, který ho bude bavit a který mu přinese požadované naplnění.

Graf 5 Pravidelně provozované sportovní aktivity dětí

Zdroj: vlastní výzkumné šetření (2024)

Otázka č. 6 Jakým způsobem obvykle rozhodujete, které sportovní aktivity jsou vhodné pro vaše dítě?

Z analýzy této otázky vyplynulo, že většina rodičů se zdá být nakloněna poskytování prostoru dětem pro vlastní rozhodování ohledně sportovních aktivit. 63 % rodičů uvádí, že poskytují doporučení, ale respektuje výběr dítěte a 33 % podporuje dětskou volbu s minimálním zásahem, naznačuje, že dětská autonomie a zájem jsou pro rodiče důležité. Pouze malá část rodičů (2%) rozhoduje v zastoupení dětí. Přístupy u rodičů ukazují na důležitost respektování dětské autonomie a individuálních preferencí při podpoře jejich sportovních zájmů.

Graf 6 Rozhodování rodičů o sportovní aktivitě dětí

Zdroj: vlastní výzkumné šetření (2024)

Tab. 2 Souhrn odpovědí respondentů o volbě rozhodování výběru sportovní aktivity

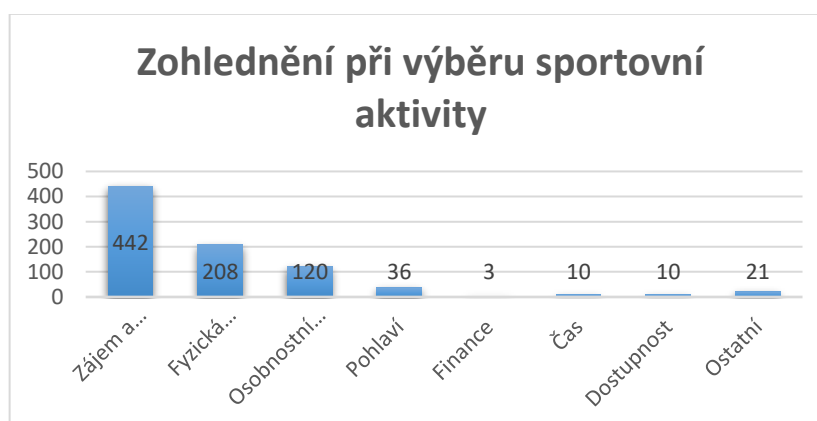
Možnosti odpovědí	n	%
Poskytují doporučení, ale respektují výběr	302	63
Podporují volbu s minimálním zásahem	160	33
Stanovují jasná pravidla a rozhodují za své dítě	11	2
Jiná odpověď	11	2
celkem	484	100

Zdroj: vlastní výzkumné šetření (2024)

Otázka č. 7 Jako rodič při výběru volnočasové aktivity dítěte zohledňují tyto faktory:

Většina rodičů zohledňuje zájem a motivaci (442) svých dětí při výběru volnočasových aktivit. To poukazuje na fakt, že si rodiče uvědomují, že spokojenost a rozvoj dítěte jsou důležité pro zapojení do sportovních aktivit, které je skutečně baví a naplňují. Fyzické možnosti (208) a osobní charakteristiky (120) jsou dalšími důležitými faktory, které poukazují na přístup rodičů vybírat aktivity, které jsou přizpůsobeny individuálním potřebám a schopnostem dítěte. Výzkum také naznačil, že faktor pohlaví (36) hraje při rozhodování rodičů relativně malou roli, stejně jako finance (3) a dostupnost (10). To může být dáno snahou rodičů poskytnout dětem co nejširší možnosti výběru bez ohledu na materiální překážky.

Graf 7 Faktory ovlivňující výběr volnočasových aktivit pro děti

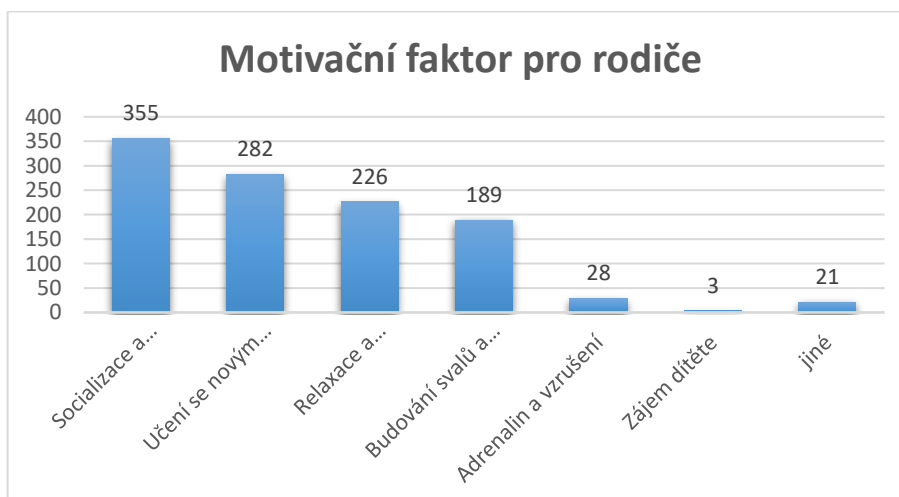
Zdroj: vlastní výzkumné šetření (2024)

Otázka č. 8 Jaký motivační faktor je rozhodující pro rodiče při výběru sportovní volnočasové aktivity?

Z analýzy vyplývá, že pro rodiče je při výběru sportovní volnočasové aktivity nejvíce rozhodující faktor socializace a setkávání se s kamarády. Tento faktor je pro 355 respondentů prioritní, což naznačuje, že rodiče vnímají sportovní aktivity jako prostředek pro rozvoj sociálních dovedností a budování přátelství. Další faktory, jako je učení se novým dovednostem (282) a relaxace a odreagování se ukazují, že rodiče se snaží zohledňovat aktivity, které budou pro děti zábavné a současně jim pomohou rozvíjet se v různých oblastech.

Překvapivě není faktor kondice (189) pro rodiče příliš prioritní. Vzhledem k obavám rodičů z dětské obezity je to nízké číslo, ale existuje několik možných důvodů, proč je kondice opomíjena. Jedním z nich může být obava, že přílišný tlak na kondici by mohl vést ke ztrátě motivace. Další překážkou může být i malá dostupnost a finanční náročnost sportovních aktivit zaměřených na kondici. Malá priorita u adrenalinu a vzrušení (28) naznačuje, že rodiče preferují aktivity, které jsou pro děti bezpečné a nenáročné.

Graf 8 Motivační faktory pro rodiče při výběru sportovní aktivity

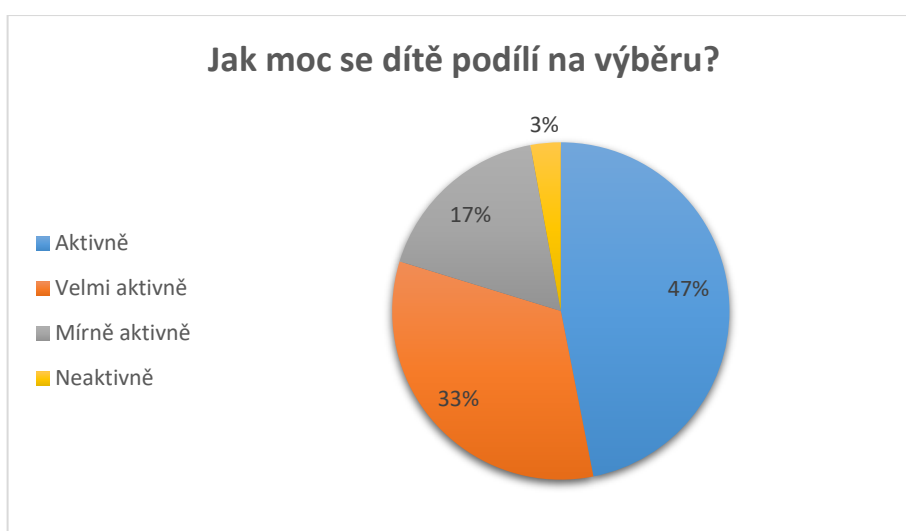

Zdroj: vlastní výzkumné šetření (2024)

Otázka č. 9 Jak moc se vaše dítě aktivně podílí na výběru svých volnočasových sportovních aktivit?

Lze konstatovat, že většina dětí se aktivně (47 %) podílí na výběru svých volnočasových sportovních aktivit, což naznačuje jejich zájem o osobní autonomii a samostatnost ve volbě aktivit. Pouhá 3 % se nezapojuje a rodiče tedy mají plnou kontrolu nad výběrem sportovních aktivit a děti se na procesu výběru vůbec nepodílí. To může být způsobeno nedostatkem zájmu nebo nedůvěrou rodičů v rozhodovací schopnosti svých dětí. Je pozitivní, že většina dětí má možnost se podílet na výběru sportovních aktivit, což umožňuje rozvoj dovedností jako je zodpovědnost, sebevědomí a rozhodování.

Graf 9 Účast dítěte na výběru sportovních aktivit

Zdroj: vlastní výzkumné šetření (2024)

Shrnutí

V tomto shrnutí se zaměříme na zodpovězení DV01 „Do jaké míry zohledňují rodiče osobní preference dětí při výběru volnočasových sportovních aktivit?“. Zjištění naznačují, že většina rodičů skutečně zohledňuje osobní preference dětí při výběru volnočasových sportovních aktivit. Děti mají různé úrovně zapojení do rozhodovacího procesu, ale i přes různou míru kontroly rodičů je dána dětem možnost vyjádřit své preference a podílet se na rozhodování. To naznačuje snahu většiny rodičů respektovat zájmy a preference dětí, což je důležité pro podporu jejich osobního rozvoje a budování vlastní identity. Je však také důležité přizpůsobit rozhodovací proces tak, aby vyhovoval specifickým potřebám jednotlivého dítěte.

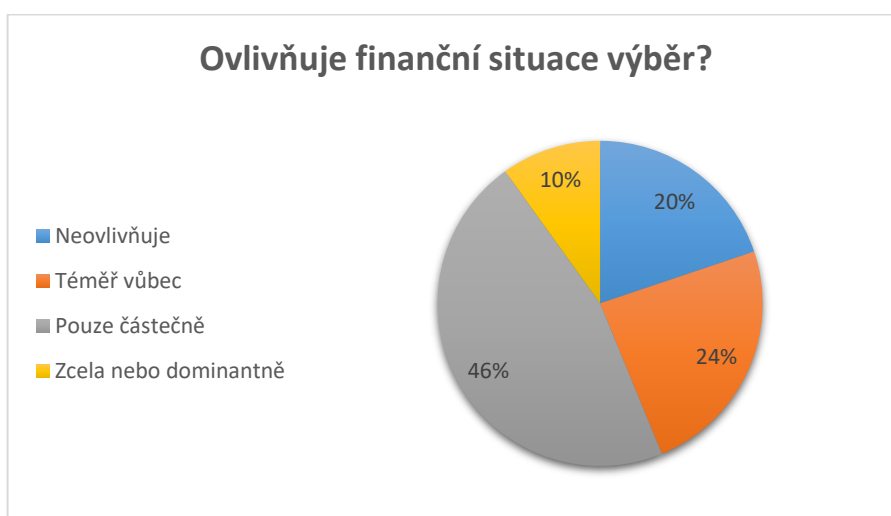
5.3 DV02 Do jaké míry ovlivňuje finanční situace rodiny rozhodování při výběru sportovních volnočasových aktivit pro děti?

V rámci našeho výzkumu se zaměřujeme i na roli finanční situace rodiny při rozhodování o volnočasových sportovních aktivitách pro děti. V této podkapitole analyzujeme položky v dotazníku 10. až 12. a na základě analýzy následně zodpovíme DV02 „Do jaké míry ovlivňuje finanční situace rodiny rozhodování při výběru sportovních volnočasových aktivit pro děti? Otázka finanční dostupnosti je klíčovým faktorem, který může ovlivnit zapojení dětí do sportovních aktivit a účast na nich. Interpretujeme výsledky, jak finanční situace rodiny ovlivňuje výběr, jaké jsou finanční limity rodičů a jaké finanční bariéry mohou bránit účasti dětí na sportovních aktivitách.

Otázka č. 10 Ovlivňuje vaše finanční situace výběr volnočasových aktivit u dětí?

Analýza naznačuje, že finanční situace rodiny významně ovlivňuje výběr volnočasových sportovních aktivit u dětí. Téměř polovina respondentů (46,3 %) uvedlo, že finanční situace má alespoň částečný vliv na jejich rozhodování v této oblasti. Některé rodiny (10 %) mají velmi omezené možnosti v důsledku nedostatku finančních prostředků. Tuto situaci neovlivňuje geografické umístění a jak v obcích, tak i na vesnici je velmi podobné rozvrstvení. Finanční situace rodiny je poměrně důležitým faktorem při rozhodování u většiny rodin.

Graf 10 Účast dítěte na výběru sportovních aktivit

Zdroj: vlastní výzkumné šetření (2024)

Tab. 3 Souhrn odpovědí respondentů o vlivu finanční situace na výběr sportovních aktivit

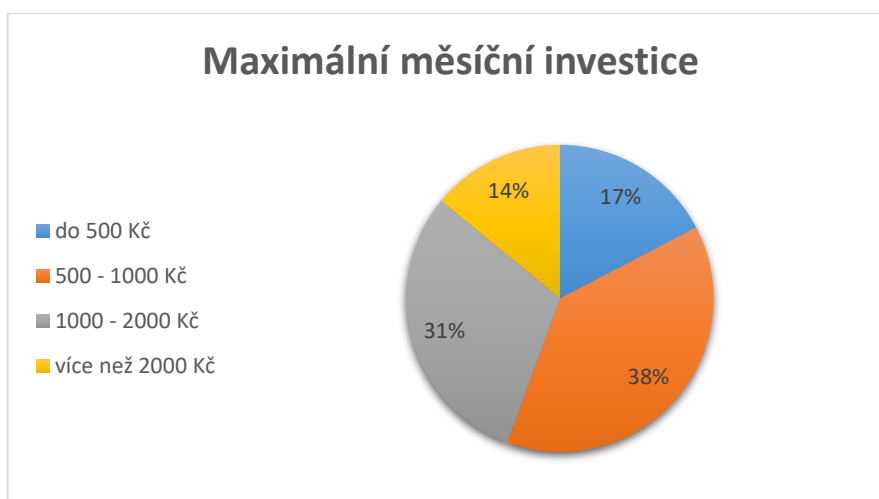
	obec	město	celkem
Zcela	7,8 %	11,5 %	9,9 %
Pouze částečně	46,8 %	45,9 %	46,3 %
Téměř vůbec	23,9 %	24,0 %	24,0 %
Neovlivňuje	21,5 %	18,6 %	19,8 %
celkem			100,0 %

Zdroj: vlastní výzkumné šetření (2024)

Otázka č. 11 Kolik peněz byste maximálně investovali do sportovních aktivit jednoho dítěte?

Odpovědi respondentů ukázaly, že většina rodičů (79 %) je připravená investovat do sportovních aktivit svých dětí částku do 2 000 Kč měsíčně. Výsledek naznačuje, že rodiče jsou ochotni finančně podporovat zájmy svých dětí ve sportu. Nicméně, značná skupina rodičů (21 %) má zřejmě omezené možnosti, což může být způsobeno nižším socioekonomickým statutem, vícečetností rodiny nebo geografickou dostupností. Menší část rodičů (14 %) investuje do sportovních aktivit více než 2 000 Kč měsíčně, což ukazuje na jejich ochotu vydávat více finančních prostředků zvláště v případě zvláštních zájmů či potřeb dětí. Tyto výsledky poukazují na význam, který rodiče přikládají sportovním aktivitám dětí a ukazují na jejich ochotu finančně je podporovat.

Graf 11 Investice do sportovních aktivit jednoho dítěte

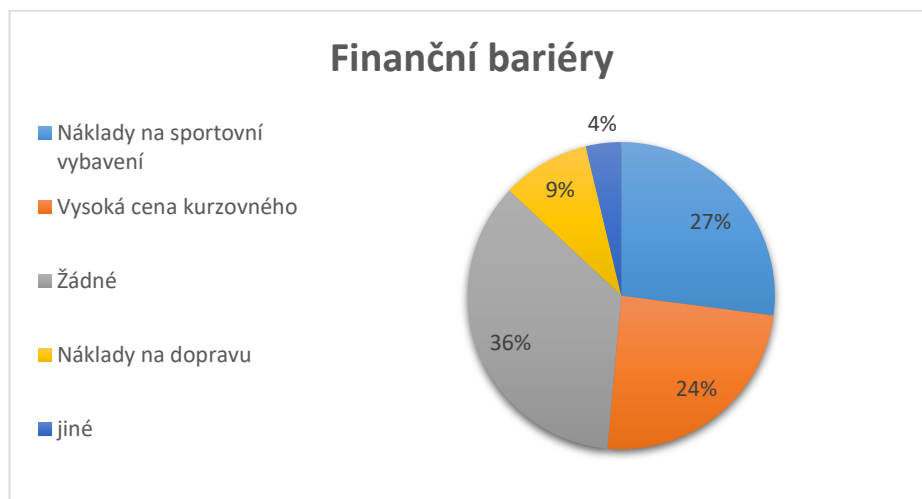

Zdroj: vlastní výzkumné šetření (2024)

Otázka č. 12 Jaké finanční bariéry brání vašemu dítěti v účasti na sportovních aktivitách?

Výsledky poukazují na to, že nejčastější finanční bariérou bránící dětem v účasti na sportovních aktivitách jsou náklady na sportovní vybavení (27 %). Pro některé rodiny mohou být náklady na vybavení překážkou pro zapojení dětí do sportovních aktivit. Další významnou bariérou je vysoká cena kurzovního, kterou uvedlo 24 % rodičů, což může odradit některé rodiny k zapojení dětí do placených sportovních kurzů. Je překvapivé, že většina rodičů nepocítuje žádné finanční bariéry. To může naznačovat vyšší příjmy nebo dobrou dostupnost levných sportovních aktivit v jejich oblasti. Celkově se ale ukázalo, že finanční překážky stále představují významný problém pro účast dětí na sportovních aktivitách a je důležité najít opatření, která by snížila náklady pro rodiny s nižšími příjmy.

Graf 12 *Finanční bariéry v účasti na sportovních aktivitách*

Zdroj: vlastní výzkumné šetření (2024)

Tab. 4 *Přehled finančních bariér*

možnosti	n	%
Náklady na sportovní vybavení	131	27
Vysoká cena kurzovního	118	24
Žádné	172	36
Náklady na dopravu	45	9
Jiné	18	4
Celkem	484	100

Zdroj: vlastní výzkumné šetření (2024)

Shrnutí

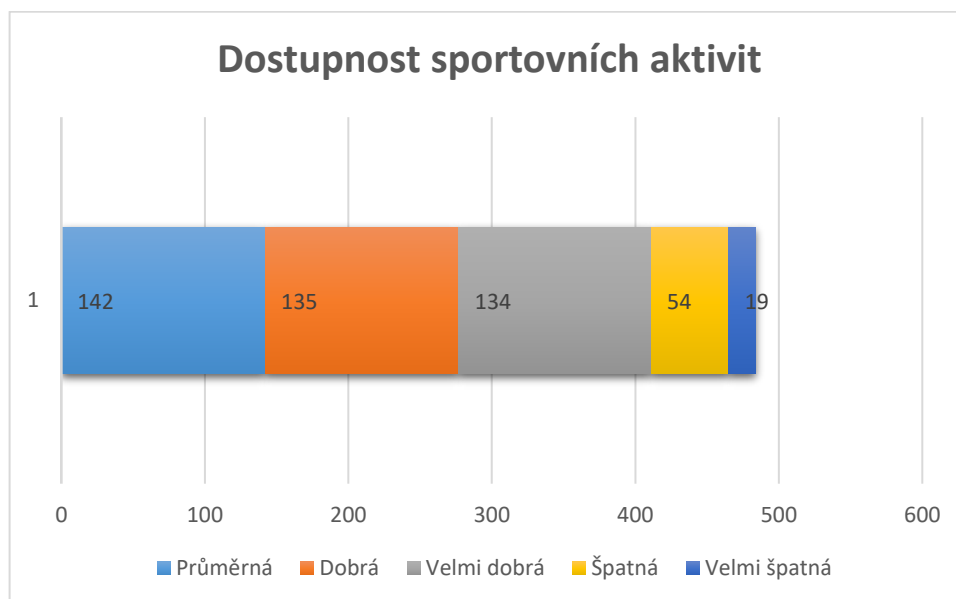
Finanční situace rodiny hraje důležitou roli při rozhodování o sportovních volnočasových aktivitách u dětí. Finanční situace rodiny významně ovlivňuje rozhodování při výběru sportovních volnočasových aktivit, náklady spojené s účastí, včetně kurzovného a nákupu vybavení, mohou být zásadními faktory, které určují, zda si rodiny mohou dovolit zapojit své děti do sportovních programů. Ukazuje se tak potřeba implementace opatření, která by snížila finanční zátěž a umožnila většímu počtu dětí účastnit se sportovních aktivit bez ohledu na ekonomický status jejich rodiny.

5.4 DV03: Do jaké míry ovlivňuje dostupnost sportovních volnočasových aktivit rozhodování rodičů při volbě výběru?

Dostupnost sportovních volnočasových aktivit hraje klíčovou roli při rozhodování rodičů ohledně výběru aktivit pro jejich děti. Zajištění přístupu k různorodým sportovním možnostem může mít vliv na rozhodnutí sportovat a také na zdravý životní styl. V této podkapitole zanalyzujeme položky v dotazníku č. 13 a č. 14. Cílem je získat informaci, jak dostupnost sportovních aktivit ovlivňuje výběr a zapojení dětí do sportovních programů z pohledu rodičů a následně zodpovědět DV03 „Do jaké míry ovlivňuje dostupnost sportovních volnočasových aktivit rozhodování rodičů při volbě výběru?“

Otázka č. 13 Jak hodnotíte dostupnost sportovních aktivit pro děti ve vašem místě bydliště?

Z výsledků hodnocení dostupnosti sportovních aktivit v místě bydliště lze vyvodit, že většina respondentů vnímá dostupnost jako pozitivní. 135 respondentů označilo dostupnost jako dobrou a dalších 134 jako velmi dobrou. Při hodnocení dostupnosti podle bydliště ale vidíme, že výrazně více respondentů z vesnice vnímá dostupnost jako špatnou. Toto zjištění naznačuje, že dostupnost sportovních aktivit může být v menších obcích problematické. Možné důvody mohou zahrnovat nedostatek sportovních zařízení, špatnou infrastrukturu, menší množství organizovaných sportovních akcí a omezenou dostupnost dopravy do sportovních center v okolí. Tato situace není příznivá a může mít negativní dopad na možnost dětí zapojit se do sportovních aktivit.

Graf 13 *Hodnocení dostupnosti sportovních aktivit pro děti*

Zdroj: vlastní výzkumné šetření (2024)

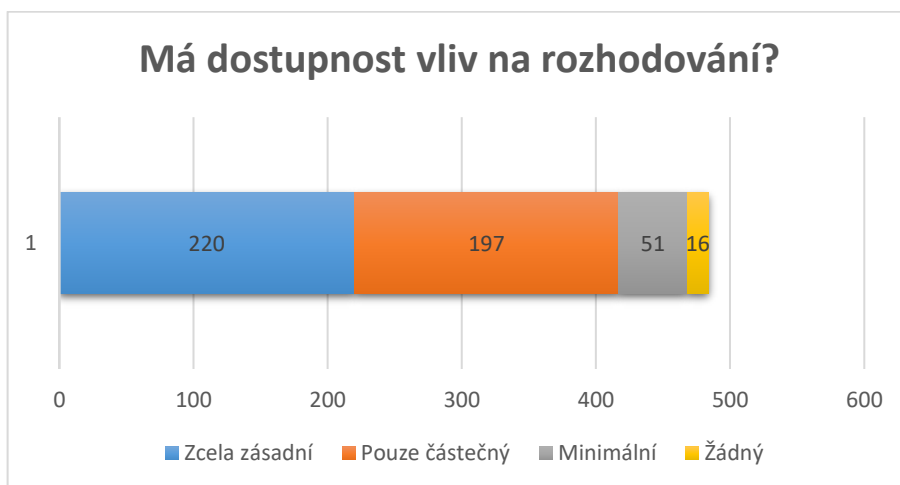
Tab. 5 *Hodnocení dostupnosti podle bydliště*

	Žena		Muž	
	Obec	Město	Obec	Město
Velmi dobrá	10,8%	33,6%	11,5%	44,2%
Dobrá	21,7%	34,5%	26,2%	27,6%
Průměrná	37,3%	25,9%	33,6%	24,5%
Špatná	25,3%	5,2%	18,0%	3,1%
Velmi špatná	4,8%	0,9%	10,7%	0,6%

Zdroj: vlastní výzkumné šetření (2024)

Otázka č. 14 Jaký vliv má dostupnost sportovních aktivit na vašem rozhodování při výběru sportovních aktivit?

Pro většinu respondentů (86 %) má dostupnost sportovních aktivit určitý až zásadní vliv na jejich rozhodování. Dostupnost sportovních aktivit je tak klíčovým faktorem, který ovlivňuje možnost zapojení dětí do sportovních aktivit z pohledu rodičů. Tato skutečnost zdůrazňuje potřebu poskytnout rodičům širokou škálu dostupných sportovních aktivit v různých lokalitách, tak aby byly zajištěny rovné příležitosti pro všechny děti, bez ohledu na jejich geografické umístění.

Graf 14 *Vliv dostupnosti sportovních aktivit na výběr aktivit*

Zdroj: vlastní výzkumné šetření (2024)

Shrnutí

Dostupnost sportovních volnočasových aktivit hraje důležitou roli při rozhodování rodičů ohledně výběru aktivit pro jejich děti. Většina respondentů vnímá dostupnost jako pozitivní, s větším podílem ve městech. To naznačuje, že dostupnost sportovních aktivit může být v menších obcích problematické a má negativní dopad na možnost dětí zapojit se do sportovních aktivit. Co se týká dostupnosti sportovních aktivit na rozhodování rodičů, většina respondentů uvádí, že má určitý až zásadní vliv na jejich rozhodování. Na základě těchto zjištění lze zodpovědět DV03 a to tak, že **dostupnost sportovních aktivit má významný vliv na rozhodování rodičů při výběru volnočasových aktivit pro jejich děti.**

5.5 DV04: Které další faktory dominantně ovlivní rozhodnutí či doporučení rodičů při výběru sportovních volnočasových aktivit?

Uvedená vedlejší otázka nám pomáhá identifikovat další faktory, které dominují rozhodování a doporučení rodičů při výběru sportovních volnočasových aktivit pro své děti. Analyzovány budou odpovědi na otázky v dotazníku pod č. 15 až 18, které se týkají překážek v dostupnosti, vlivu zájmů rodičů, faktorů, které primárně ovlivnily výběr sportovní aktivity a důležitost dosažení sportovních výsledků. Výsledky poslouží k lepšímu porozumění faktorů, které rodiče považují za klíčové a mohou také poskytnout cenné informace pro organizace a instituce zapojené do podpory sportovních aktivit pro děti.

Otázka č. 15 Jaké překážky vnímáte v dostupnosti sportovních volnočasových aktivit?

Rodiče vnímají několik hlavních překážek ovlivňujících dostupnost sportovních volnočasových aktivit pro své děti. Nejčastějšími překážkami jsou nevhodná časová dotace (189), což naznačuje problém synchronizace časových možností dětí s nabídkou sportovních aktivit a velká vzdálenost sportoviště (172), což může znamenat výzvu v dojíždění. Vysoká cena (138) je také významným faktorem bránícím dostupnosti sportovních aktivit pro mnoho rodin a jak jsme uváděli výše, může to znamenat omezené možnosti výběru. I další faktory ovlivňují dostupnost sportovních volnočasových aktivit a je tedy důležité, aby se všechny zúčastněné strany (rodiče, kluby, města, kraje) společně zasadily o to, aby byly sportovní aktivity dostupné pro všechny děti.

Graf 15 *Překážky v dostupnosti sportovních volnočasových aktivit*

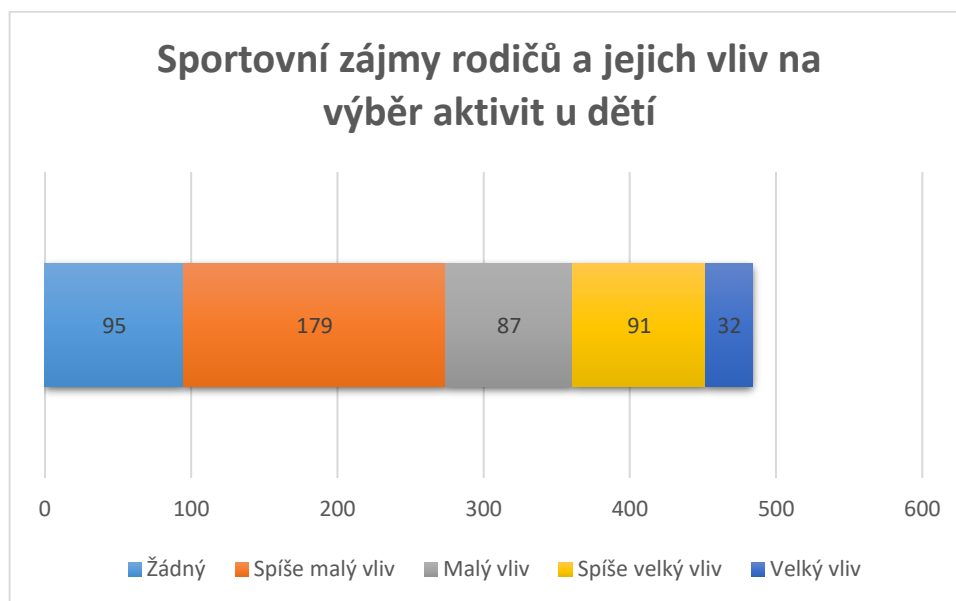

Zdroj: vlastní výzkumné šetření (2024)

Otázka č. 16. Jaký vliv mají vaše vlastní sportovní zájmy a zkušenosti na volbu sportovních aktivit pro vaše dítě?

Pro většinu respondentů jejich vlastní sportovní zájmy a zkušenosti nehrají roli ve volbě sportovních aktivit pro jejich dítě. Nejčastěji uváděnou odpovědí je, že tyto zájmy a zkušenosti mají spíše malý vliv (179) na rozhodnutí, což naznačuje, že vlastní sportovní historie rodičů není klíčovým faktorem při výběru sportu pro jejich děti. To podtrhuje i druhá nejčastěji zvolená odpověď, absence jakéhokoliv vlivu (95).

Graf 16 Vliv vlastních sportovních zájmů a zkušeností na volbu aktivit pro dítě

Zdroj: vlastní výzkumné šetření (2024)

Tab. 6 Vnímání vlivu vlastních sportovních zájmů na volbu aktivit u dětí v závislosti na pohlaví a typu bydliště

Možnosti	Žena		Muž		celkem
	Obec	Město	Obec	Město	
Velký vliv	13,3 %	5,2 %	2,5 %	7,4 %	6,6 %
Spíše velký vliv	19,3 %	23,3 %	20,5 %	14,1 %	18,8 %
Spíše malý vliv	24,1 %	32,8 %	43,4 %	41,7 %	37,0 %
Malý vliv	24,1 %	16,4 %	12,3 %	20,2 %	18,0 %
Žádný	19,3 %	22,4 %	21,3 %	16,6 %	19,6 %

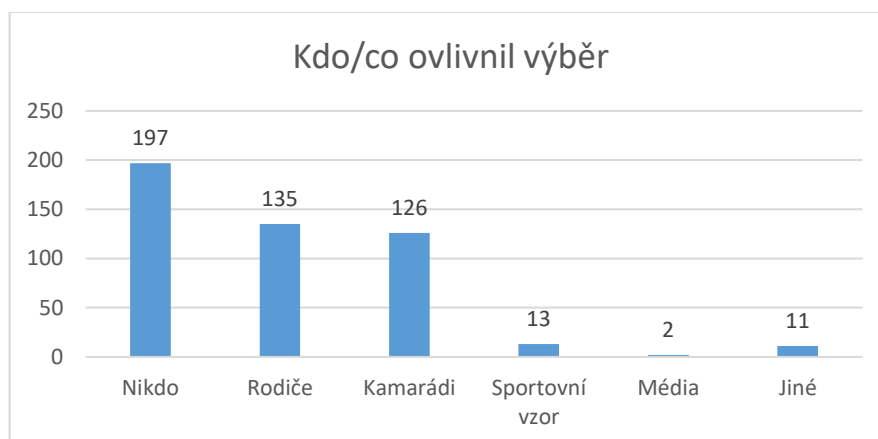
Zdroj: vlastní výzkumné šetření (2024)

Z výše uvedených výsledků můžeme porovnat rozdíly u přístupu rodičů, jejichž vlastní sportovní zájmy a zkušenosti na volbu sportovních aktivit pro jejich děti mají rozdílný vliv na své děti podle pohlaví. Z údajů můžeme vyvodit, že **většina rodičů vnímá svůj vliv na výběr sportovních aktivit pro své dítě spíše jako malý**. To platí bez ohledu na pohlaví dítěte a typ obce, ve které rodiče žijí. Z údajů v tabulce **je patrný značný rozdíl** v tom, jak rodiče **v obcích** vnímají svůj vliv na výběr sportovních aktivit **u dívek a chlapců**. Zatímco **13,3 % rodičů dívek v obcích uvádí, že jejich vliv je velký, u chlapců je to pouze 2,5 %**. V obcích mohou být tradiční genderové role silnější, a proto rodiče vnímají větší vliv na výběr aktivit u dívek, které se dle těchto rolí typicky věnují „ženským“ sportům. Dalším důvodem může být i menší nabídka sportovních aktivit pro chlapce, a proto rodiče vnímají menší vliv na jejich výběr.

Otázka č. 17 Kdo (co) primárně ovlivnil výběr sportovní volnočasové aktivity vašeho dítěte?

Výsledky ukazují, že osobní preference a rozhodnutí dítěte hrají velkou roli. Nejčastěji uváděnou odpovědí je, že výběr sportovní aktivity byl primárně ovlivněn vlastním rozhodnutím dítěte, což naznačuje, že pro většinu dětí je to osobní rozhodnutí (197), které reflektuje jejich vlastní zájmy a preference. Podpora a rozhodnutí rodičů nebo rodiny (135) je také významným faktorem ovlivňujícím výběr sportovní aktivity. Mnoho dětí tak může přihlížet k doporučení a vzoru ze strany rodiny. Důležitou roli hrají také kamarádi nebo vrstevníci (124), což naznačuje, že sociální vztahy a preference vrstevníků mají významný vliv na rozhodování. Naopak sportovní vzory, média a další faktory nejsou pro většinu respondentů klíčovými při výběru sportovní aktivity. Celkově lze tedy říci, že výběr je komplexní proces, který je ovlivňován různými faktory, včetně osobních preferencí, podpory rodiny a sociálních vztahů s vrstevníky.

Graf 17 *Kdo (co) ovlivňuje sportovní aktivity dětí?*

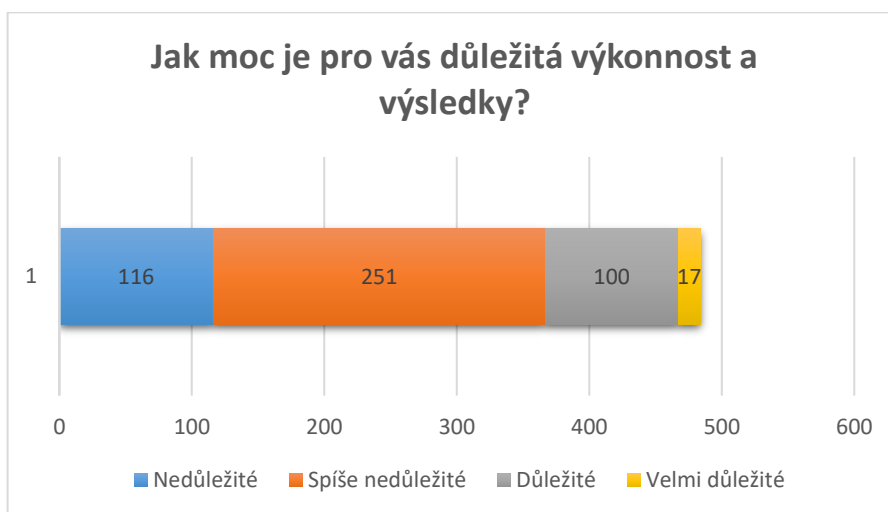
Zdroj: vlastní výzkumné šetření (2024)

Otázka č. 18 Jak moc je pro vás důležité dosažení sportovních výsledků a výkonnost vašeho dítěte při výběru sportovních volnočasových aktivit?

Výsledky naznačují, že pro většinu rodičů není primárním cílem při výběru sportovních aktivit jejich dětí dosahování vysokých sportovních výsledků. Většina respondentů (367) uvádí, že dosažení sportovních výsledků není pro ně příliš důležitá nebo vůbec důležitá. Tento výsledek naznačuje, že pro rodiče je důležitější zájem, zábava a rozvoj dítěte prostřednictvím sportu než dosahování konkrétních výsledků a výkonnostních úspěchů. Pro menší skupinu rodičů (117) jsou výsledky a výkonnost velmi důležité nebo důležité. Je třeba si uvědomit, že pro některé děti může být tlak na dosahování výkonnostních

výsledků demotivující. Proto je klíčové najít rovnováhu mezi podporou dítěte a přílišným tlakem na výsledky. Mnoho rodičů preferuje přístup, který klade důraz na radost z pohybu, zdravý životní styl a celkový rozvoj dítěte skrze sportovní aktivity.

Graf 18 *Důležitost sportovních výsledků pro rodiče*

Zdroj: vlastní výzkumné šetření (2024)

Shrnutí

Na základě těchto zjištění lze zodpovědět DV04 a to tak, že rozhodování rodičů při výběru volnočasových sportovních aktivit pro jejich děti je ovlivňováno několika klíčovými faktory. Většina rodičů považuje za důležité brát v potaz zájmy a preference svých dětí, a to jak při výběru konkrétní sportovní aktivity, tak i při hodnocení důležitosti dosažení sportovních výsledků a výkonnosti. Podpora rodiny a doporučení hrají významnou roli při rozhodování. Další důležitou roli v procesu výběru hrají také sociální vztahy dětí, zejména vliv kamarádů a vrstevníků. Lze konstatovat, že rozhodování rodičů při výběru volnočasových sportovních aktivit pro děti je komplexní proces, který zahrnuje kombinaci dětských preferencí, rodinné podpory, sociálních vztahů a vnímání důležitosti sportovních výsledků.

5.6 HVO Jakou roli při výběru volnočasových sportovních aktivit hrají rodiče?

K zodpovězení hlavní výzkumné otázky, jsme využili výsledky čtyř dílčích výzkumných otázek. Ještě, než odpovíme na to, jakou roli hrají rodiče, je nutné zdůraznit několik klíčových poznatků, které vychází z dílčích otázek.

1. **Většina rodičů zohledňuje osobní preference** svých dětí při výběru sportovních aktivit, což je důležité pro podporu jejich osobního rozvoje a budování vlastní identity.
2. **Finanční situace rodiny výrazně ovlivňuje rozhodování** o sportovních aktivitách dětí. Vyšší náklady spojené s účastí mohou být překážkou pro některé rodiny, což zdůrazňuje potřebu snížit finanční zátěž a zajistit větší dostupnost sportovních aktivit pro všechny děti.
3. **Dostupnost sportovních aktivit hraje klíčovou roli** při rozhodování rodičů, přičemž negativní vnímání dostupnosti zejména ve venkovských oblastech může omezit možnost zapojení dětí do sportovních aktivit.
4. Kromě osobních preferencí dětí, finanční situace a dostupnosti aktivit jsou další důležité faktory **podpora rodiny, sociální vztahy dětí** a pro část rodičů i vnímání důležitosti dosažení sportovních výsledků.

Celkově lze říci, že **rodiče jsou aktivními účastníky rozhodovacího procesu při výběru sportovních aktivit pro své děti** a jejich role je zásadní pro podporu zájmů a rozvoje dětí ve sportovních aktivitách.

5.7 Doporučení

Ve výsledcích výzkumu jsme identifikovali dva zajímavé faktory. Za prvé, zjištění, že ze 484 respondentů se **40 dětí nevěnuje sportu, představuje poměrně překvapivý fakt.** Druhým zajímavým zjištěním je skutečnost, že rodiče při výběru sportovní aktivity **kladou největší důraz na socializaci a zábavu.** To naznačuje, že vnímají sportovní aktivity jako důležité prostředí pro rozvoj sociálních dovedností a budování přátelství u dětí. Kondice a adrenalin nejsou pro rodiče prioritou. Tento výsledek považujeme za poměrně překvapivý.

Výběr sportovních aktivit pro děti je dnes odlišný od doby totalitní, kdy byla sportovní činnost organizována pod kontrolou státních institucí a sport byl zaměřen spíše na dosažení určitých výkonnostních standardů a na propagaci ideologie. Dnešní nabídka sportovních aktivit je mnohem širší a rozmanitější, s důrazem na preference a zájmy dětí. Je tedy značný rozdíl ve vnímání důležitosti sportu pro děti. **Zatímco dříve byl ve sportu více kladen důraz na kondici, v současné moderní době, plné technologií, berou rodiče sport pro své děti spíše jako relaxaci a zábavu.** Je to překvapivý fakt, neboť nárůst dětské obezity, a sní spojených zdravotních komplikací, představuje znepokojující trend, který by měl být vnímán jako vážná hrozba pro zdravý vývoj dětí.

Abychom podpořili u dětí vyvážený životní styl a propojili jejich zájem o technologie s pohybem a poznáváním venkovního prostředí, navrhujeme několik aktivit. Mobilní aplikace mohou sloužit jako prostředek k interaktivnímu a zábavnému způsobu prozkoumávání venkovního prostředí. Děti, které mají rády dobrodružství a rády zkoumají nová místa, by mohl zaujmout **"Orientační běh"**, kdy používání mobilních aplikací může být pro orientační běh velmi praktické, protože poskytují snadný přístup k mapám, navigaci a dalším užitečným funkcím, které pomáhají při správném určování trasy a sledování pokroku běžce. Další možnou hrou by byla **„Geocaching s GPS“**, kdy děti hledají skryté poklady pomocí GPS souřadnic s indikací poskytnutých mobilní aplikací. Další možnou hrou by byla **"Botanická expedice s mobilní aplikací"**, kdy děti mohou využít mobilní aplikace s encyklopedií rostlin k identifikaci a sběru různých informací o různých druzích rostlin, které najdou v přírodě. Tato aktivita by byla skvělým způsobem, jak se naučit flóře a fauně v okolí a získat nové znalosti o přírodě. Další aktivitou by mohla být **"Fotografická výzva k přírodě"**, kdy by děti mohly využít své mobilní telefony k focení přírodních krás a zajímavostí, které objeví během svých výletů do přírody. Podobných aktivit by se dala

najít celá řada, jak by se děti mohly zapojit do aktivit spojených se sportem a trávením času v přírodě **s jediným cílem, hýbat se**. Tyto aktivity by umožnily dětem propojit svou vášeň pro technologie s prozkoumáváním a objevováním krás přírody. Díky nim by děti trávily čas venku, získaly by nové znalosti o okolním prostředí a zároveň by si užily zábavný a interaktivní zážitek s mobilními aplikacemi.

Sport je důležitý z mnoha důvodů, pomáhá dětem rozvíjet fyzickou kondici, posiluje imunitu a snižuje riziko chronických onemocnění. Sport pomáhá dětem zvládat stres, úzkost a depresi a zlepšuje sebevědomí. Učí děti vytrvalosti, cílevědomosti a odolnosti vůči neúspěchu. Existuje mnoho způsobů, jak motivovat děti k pohybu. Děti se učí nejlépe pozorováním dospělých, proto je důležité, aby se rodiče sami aktivně hýbali. **Podpora sportu u dětí je investicí do jejich zdravé budoucnosti.**

ZÁVĚR

Rodinné prostředí je pro děti nejdůležitějším místem, kde se formuje jejich osobnost a hodnoty. Rodiče mají možnost ovlivnit výběr volnočasových aktivit svých dětí prostřednictvím svých preferencí, ale také podporou a povzbuzením. Jejich postoj k pohybu a sportu může zásadně ovlivnit i názory a postoje dětí ke sportu jako takovému. Věnovat pozornost sportu u dětí je důležité hned z mnoha důvodů. Pravidelná fyzická aktivita nejenže přispívá k fyzickému zdraví a kondici dětí, ale také má pozitivní vliv na jejich duševní a emocionální vývoj. Sport pomáhá dětem získat dovednosti jako je vytrvalost, cílevědomost a odolnost vůči neúspěchu. Dále snižuje riziko chronických onemocnění, pomáhá zvládat stres, úzkost a depresi, také zlepšuje sebevědomí. Sport funguje jako prostředek socializace a učí děti důležitým životním dovednostem, jako je týmová spolupráce a fair play. Investice do sportu u dětí je tak dlouhodobě investicí do jejich zdravé budoucnosti a celkového rozvoje.

Vzhledem k uvedeným faktům jsme si v této práci dali za cíl zjistit, jakou roli zastávají rodiče při výběru volnočasových sportovních aktivit žáků druhého stupně základních škol a také identifikovat faktory, které přispívají k rozhodnutí. K cíli práce nás dovedlo i zodpovězení dalších dílčích otázek, kde jsme se zaměřili na motivaci, finanční možnosti, dostupnost a některé další faktory.

V teoretické části jsme představili základní pojmy rodina a volný čas. Popsali jsme zkoumanou skupinu dětí staršího školního věku a poté jsme se již věnovali sportovním aktivitám, motivaci dětí ke sportu a dalším faktorům. Z teoretického základu vycházíme i v další praktické části, kde se nejprve věnujeme výzkumnému projektu a následně ověříme míru preference u rodičů, finanční zapojení, zda hraje roli dostupnost a jaké další faktory rodiče upřednostňují.

Výzkum ukázal, že rodiče hrají klíčovou roli při výběru sportovních volnočasových aktivit pro své děti. Rodiče by se měli snažit respektovat zájmy a preference svých dětí, zohledňovat dostupnost aktivit a finanční možnosti a vytvářet prostředí, které podporuje zábavu a rozvoj ve sportu. Sport by měl být pro děti zábavou, ne nudnou povinností. Je důležité pomoci dítěti zvolit sport, který pro něj bude atraktivním a umožní mu rozvíjet své dovednosti. Společně strávený čas s rodinou při sportu či jakékoliv jiné pohybové aktivitě je skvělým způsobem, jak si s dětmi budovat pevné vztahy. Obce a místní organizace mohou také hrát důležitou roli v podpoře sportu u dětí. Základním krokem je zajištění

dostupné infrastruktury. Děti by měly mít v dosahu hřiště, parky a sportoviště, kde se mohou bezpečně a s radostí hýbat. Obce a města by do budování a údržby těchto prostor měly investovat, aby byly dostupné pro všechny děti bez ohledu na jejich socioekonomické zázemí. Organizace sportovních akcí je dalším skvělým způsobem, jak motivovat děti k pohybu. Turnaje, závody a sportovní dny nabízí dětem možnost vyzkoušet si různé sporty, poměřit si síly s kamarády a zažít radost z pohybu. Nesmíme zapomínat ani na osvětu. Informování rodičů o významu sportu pro zdraví a vývoj dětí je důležité pro to, aby aktivně podporovali sportovní aktivity svých ratolestí.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

CSÉMY, Ladislav, KALMAN, Michal a VAŠÍČKOVÁ, Jana (ed.). *Zdraví a životní styl dětí a školáků*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2013. ISBN 978-80-244-3409-4.

ČAČKA, Otto. *Psychologie duševního vývoje dětí a dospívajících s faktory optimalizace*. Brno: Doplněk, 2000. ISBN 1081-171-2000.

ČÁP, Jan. *Psychologie pro učitele*. Praha: Portál, 2001. ISBN 80-7178-463-x.

DISMAN, Miroslav. *Jak se vyrábí sociologická znalost: příručka pro uživatele*. Praha: Karolinum, 2011. ISBN 978-80-246-1966-8.

FILIPCOVÁ, Blanka. *Člověk, práce, volný čas*. Sociologická knihovna. Svoboda, 1966.

GAVORA, Peter. *Úvod do pedagogického výzkumu*. Edice pedagogické literatury. Brno: Paido, 2000. ISBN 80-85931-79-6.

GAVORA, Peter. *Tvorba výskumného nástroja pro pedagogické bádanie*. Bratislava: Slovenské pedagogické nakladateľstvo, 2012. ISBN 978-80-10-02353-0.

GIDDENS, Anthony, SUTTON, Philip W. (ed.). *Sociologie*. Praha: Argo, 2013. ISBN 978-80-257-0807-1.

GIDDENS, Anthony. *Sociologie*. Praha: Argo, 1999. ISBN 9788072031245.

GILLERNOVÁ, Ilona a MALOTÍNOVÁ, Miriam. *Psychologie pro střední školy: občanská nauka – základy společenských věd*. 3. upr. vyd. Učebnice pro střední školy. Praha: SPN, 1996. ISBN 80-04-26651-7.

HÁJEK, Bedřich; HOFBAUER, Břetislav a PÁVKOVÁ, Jiřina. *Pedagogické ovlivňování volného času: trendy pedagogiky volného času*. Vyd. 2., aktualiz. [i.e. 3. vyd.]. Praha: Portál, 2011. ISBN 978-80-262-0030-7.

HAVLÍČEK, Ivo. A kol., 1997. *Tělesná výchova a sport na základních a středních školách*. Brno. PedfMU. ISBN 80-210-1480-6.

HEALTH BEHAVIOUR IN SCHOOL-AGED CHILDREN (HBSC) MEZINÁRODNÍ VÝZKUMNÁ STUDIE O ZDRAVÍ A ŽIVOTNÍM STYLU DĚTÍ A ŠKOLÁKŮ.

Mezinárodní výzkumná studie o zdraví a životním stylu dětí a školáků. Online. Dostupné z: <https://hbsc.cz/>. [cit. 2024-02-24].

HENDL, Jan. *Statistika v aplikacích*. 1st ed. Praha, Czechia: Portál; 2014. ISBN 978-80-262-0700-9.

HENDL, Jan. *Úvod do kvalitativního výzkumu*. Praha: Karolinum, 1997. ISBN 80-7184-549-3.

HEŘMANOVÁ, Vladislava. *Kapitoly z vývojové psychologie: (adulto a gerontopsychologie pro sociální asistenty)*. Ústí nad Labem: Univerzita J.E. Purkyně v Ústí nad Labem, Pedagogická fakulta, 2004. ISBN 80-7044-602-1.

HOFBAUER, Břetislav. *Děti, mládež a volný čas*. Praha: Portál, 2004. ISBN 80-7178-927-5.

CHARVÁT, Michal. *Sociální aspekty sportovních aktivit*. Edice pedagogické literatury. Brno: Paido, 2002. ISBN isbn80-7315-029-8.

CHRÁSKA, Miroslav. *Metody pedagogického výzkumu: základy kvantitativního výzkumu*. 2., aktualizované vydání. Pedagogika (Grada). Praha: Grada, 2016. ISBN 978-80-247-5326-3.

KALMAN, MGR. PHD., Michal. Mezinárodní výzkumná studie kolaborativního charakteru životního způsobu u dětí. Online. In: Univerzita Palackého v Olomouci. Dostupné z: <https://hbsc.cz/>. [cit. 2024-02-07].

KNOTOVÁ, Dana. *Pedagogické dimenze volného času*. Brno: Paido, 2011. ISBN 978-80-7315-223-9.

KRAUS, Blahoslav. *Základy sociální pedagogiky*. Praha: Portál, 2008. ISBN 978-80-7367-383-3.

KRAUS, Blahoslav. *Základy sociální pedagogiky*. Vyd. 2. Praha: Portál, 2014. ISBN 9788026206439.

KUČERA, Miroslav a DYLEVSKÝ, Ivan. *Sportovní medicína*. Praha: Grada, 1999. ISBN 80-7169-725-7.

KUDLÁČEK MGR., PH.D., Michal. *POHYBOVÁ AKTIVITA A SPORTOVNÍ PREFERENCE ADOLESCENTŮ VE VAZBĚ NA PROSTŘEDÍ – REGIONÁLNÍ KOMPATIVNÍ STUDIE*. Online. Fakulta tělesné kultury, Univerzita Palackého, Olomouc, Česká republika: Univerzita Palackého Olomouc, 2014. Dostupné z: <https://www.telesnakultura.upol.cz/pdfs/tek/2015/01/03.pdf>. [cit. 2024-02-07].

KUDLÁČEK, Martin. *Základy aplikovaných pohybových aktivit*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2013. ISBN 978-80-244-3954-9.

LACA, Slavomír. *Výchova – rodina – hodnoty*. Brno: Institut mezioborových studií, 2013. ISBN 9788087182321.

MARINOV, Zlatko. Imunita a dětská obezita. Online. Dostupné z: <https://www.zdravijakovasen.cz/clanky/imunita-detska-obezita>. [cit. 2024-04-01].

MUŽÍK Vladislav, ŠERÁKOVÁ, Hana, JANOŠKOVÁ, Hana. *Abeceda pohybové aktivity dětí*. Masarykova univerzita, 2019. ISSN: 1802-128X, Dostupné z: <http://elportal.cz/publikace/abeceda> [cit. 2024-02-07].

MUŽÍK, Vladislav a VLČEK, Petr. *Škola a zdraví pro 21. století, 2010: škola, pohyb a zdraví: výzkumné výsledky a projekty*. Brno: Masarykova univerzita ve spolupráci s MSD, 2010. ISBN 978-80-210-5371-7.

NAKONEČNÝ, Milan. *Encyklopedie obecné psychologie*. 2., rozš. vyd., v Akademii vyd. 1. (1. vyd. v nakl. Vodnář pod náz. Lexikon psychologie). Praha: Academia, 1997. ISBN 80-200-0625-7.

NOVÁKOVÁ, Tereza. *Význam pohybových aktivit u dětí* [online]. 2016 [cit. 2024-01-23]. Dostupné z: <https://sancedetem.cz/vyznam-pohybovych-aktivit-u-deti>

PÁVKOVÁ, Jiřina. *Pedagogika volného času*. Vyd. 3., aktualiz. Praha: Portál, 2002. ISBN 80-7178-711-6.

PÁVKOVÁ, Jiřina. *Pedagogika volného času: teorie, praxe a perspektivy mimoškolní výchovy a zařízení volného času*. Praha: Portál, 1999. ISBN 80-7178-295-5.

PAVLAS, Ivan a VAŠUTOVÁ, Maria. *Vývojová psychologie I: pro studenty učitelství a vychovatelství*. Ostrava: Ostravská univerzita, 1999. ISBN 8070421533.

PELIKÁN, Jiří. *Základy empirického výzkumu pedagogických jevů*. Praha: Karolinum, 1998. ISBN 80-7184-569-8.

PETRUSEK, Miloslav; MAŘÍKOVÁ, Hana a VODÁKOVÁ, Alena. *Velký sociologický slovník*. Praha: Karolinum, 1996. ISBN 80-7184-311-3.

POSPÍŠIL, Jiří. *Hodnoty a volný čas: nové výzvy pro sociální pedagogiku a pedagogiku volného času*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2023. ISBN 978-80-244-6236-3.

PROCHÁZKA, Miroslav. *Sociální pedagogika*. Pedagogika (Grada). Praha: Grada, 2012. ISBN 978-80-247-3470-5.

PRŮCHA, Jan; WALTEROVÁ, Eliška a MAREŠ, Jiří. *Pedagogický slovník*. Praha: Portál, 1995. ISBN 80-7178-029-4.

PTÁČEK, Radek a KUŽELOVÁ, Hana. *Vývojová psychologie pro sociální práci*. Praha: Ministerstvo práce a sociálních věcí České republiky, 2013. 64 s. ISBN 978-80-7421-060-0.

ŘÍČAN, Pavel. *Cesta životem: [vývojová psychologie]: přepracované vydání*. Vyd. 2. Praha: Portál, 2006, c2004. ISBN 80-7367-124-7.

SEKOT, Aleš a SVOBODOVÁ, Zora. *Výzkum v sociologii sportu: monografie*. Brno: Masarykova univerzita, 2013. ISBN 978-80-210-6273-3.

SEKOT, Aleš. *Pohybové aktivity pohledem sociologie*. Brno: Masarykova univerzita, 2015. ISBN 978-80-210-7918-2.

SEKOT, Aleš. *Rodiče a sport dětí: rodičovské výchovné styly jako motivační faktor sportování dětí a mládeže*. Brno: Masarykova univerzita, 2019. ISBN 978-80-210-9292-1.

SEKOT, Aleš. *Sociologie sportu*. Brno: Masarykova univerzita, 2006. ISBN 80-210-4201-x.

SKALKOVÁ, Jarmila; BACÍK, František; HELUS, Zdeněk; SKALKA, Jarolím a KALOUS, Jaroslav. *Úvod do metodologie a metod pedagogického výzkumu*. Vyd. 2., dopl. Učebnice pro vysoké školy. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1985. ISBN (Váz.).

SLEPIČKOVÁ, Irena. *Sport a volný čas: vybrané kapitoly*. 2. vyd. Praha: Karolinum, 2005. ISBN 80-246-1039-6.

STATISTICKÁ ROČENKA ČESKÉ REPUBLIKY: *Statistical yearbook of the Czech Republic*. 1993-. Praha: Český spisovatel, 1993-. ISBN 978-80-250-3427-9. ISSN 1211-4812.

STEJSKAL, Pavel. *Proč a jak se zdravě hýbat*. [S.l.]: PRESSTEMPUS, 2004. ISBN 80-903350-2-0.

STRAŠÍKOVÁ, Blanka. *V roli rodičů a prarodičů*. Praha: Karolinum, 2004. ISBN 80-246-0848-0.

VÝROST, Jozef a SLAMĚNÍK, Ivan. *Aplikovaná sociální psychologie I: [člověk a sociální instituce]*. Praha: Portál, 1998. ISBN 9788071782698.

Internetové stránky:

ČESKÁ UNIE SPORTU, Z.S. *Česká unie sportu*. Online. Dostupné z: <https://www.cuscz.cz/o-nas/co-je-cus.html>. [cit. 2024-04-24].

© P.F. ART, SPOL. S R. O., 2024. *Základní školy*. Online. Dostupné z: <https://www.atlasskolstvi.cz/zakladni-skoly>. [cit. 2024-04-24].

SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK

a kol.	autorský kolektiv
aj.	a jiné
apod.	a podobně
ČSÚ	Český statistický úřad
ČUS	Česká unie sportu
DVO	dílčí výzkumná otázka
GPS	Globální polohovací systém
HVO	hlavní výzkumná otázka
mj.	mimo jiné
s.	strana
tj.	to jest, tedy
tzn.	to znamená
tzv.	takzvaný
URL	Uniform Resource Locator (identifikátor zdroje informací na internetu)
ZŠ	Základní škola

SEZNAM GRAFŮ

Graf 1: Věk dítěte	46
Graf 2 <i>Pohlaví dítěte</i>	47
Graf 3 <i>Regionální působnost respondentů</i>	48
Graf 4 <i>Struktura skupiny podle počtu členů v rodině</i>	49
Graf 5 <i>Pravidelně provozované sportovní aktivity dětí</i>	50
Graf 6 <i>Rozhodování rodičů o sportovní aktivitě dětí</i>	51
Graf 7 <i>Faktory ovlivňující výběr volnočasových aktivit pro děti</i>	52
Graf 8 <i>Motivační faktory pro rodiče při výběru sportovní aktivity</i>	53
Graf 9 <i>Účast dítěte na výběru sportovních aktivit</i>	54
Graf 10 <i>Účast dítěte na výběru sportovních aktivit</i>	55
Graf 11 <i>Investice do sportovních aktivit jednoho dítěte</i>	56
Graf 12 <i>Finanční bariéry v účasti na sportovních aktivitách</i>	57
Graf 13 <i>Hodnocení dostupnosti sportovních aktivit pro děti</i>	59
Graf 14 <i>Vliv dostupnosti sportovních aktivit na výběr aktivit</i>	60
Graf 15 <i>Překážky v dostupnosti sportovních volnočasových aktivit</i>	61
Graf 16 <i>Vliv vlastních sportovních zájmů a zkušeností na volbu aktivit pro dítě</i>	62
Graf 17 <i>Kdo (co) ovlivňuje sportovní aktivity dětí?</i>	63
Graf 18 <i>Důležitost sportovních výsledků pro rodiče</i>	64

SEZNAM TABULEK

Tab. 1 <i>Souhrn odpovědí respondentů o věku dítěte</i>	47
Tab. 2 <i>Souhrn odpovědí respondentů o volbě rozhodování výběru sportovní aktivity</i>	51
Tab. 3 <i>Souhrn odpovědí respondentů o vlivu finanční situace na výběr sportovních aktivit</i>	56
Tab. 4 <i>Přehled finančních bariér</i>	57
Tab. 5 <i>Hodnocení dostupnosti podle bydliště</i>	59
Tab. 6 <i>Vnímání vlivu vlastních sportovních zájmů na volbu aktivit u dětí v závislosti na pohlaví a typu bydliště</i>	62

SEZNAM PŘÍLOH

Příloha P I: **DOTAZNÍK**

PŘÍLOHA P I: DOTAZNÍK

„Role rodičů při výběru sportovních volnočasových aktivit žáků základních škol“

Vážení respondenti,
jmenuji se Jan Pospíšil a jsem studentem 3. ročníku studijního programu Sociální pedagogika na Univerzitě Tomáše Bati ve Zlíně. Chtěl bych Vás tímto požádat o vyplnění dotazníku, který bude sloužit k účelům mé bakalářské práce. Dotazník je zcela anonymní, ujišťuji Vás, že výsledky budou použity pouze k vypracování bakalářské práce.

Cílem výzkumu je zjistit, které faktory jak na straně rodičů, tak straně dětí dominantně ovlivňují výběr volnočasových sportovních aktivit dětí. Sám mám osobní zkušenost s vedením dětí dětských kolektivů v rámci volnočasových aktivit a rád bych blíže a přesněji poznal, čím je rozhodování Vás rodičů ovlivněno a determinováno.

Níže uvádím přehled otázek a odpovězte prosím podle zadání v otázce uvedeném. V odpovědi „jiné“ prosím uveďte vlastní názor (stanovisko).

Děkuji za vaši spolupráci.

1. Věk dítěte: _____ (číslo)

2. Pohlaví dítěte:

- a) Žena
- b) Muž

3. Regionální působnost (bydliště)

- a) Obec (do 3000 obyvatel)
- b) Město (nad 3000 obyvatel)

4. Kolik členů má vaše rodina: _____ (číslo)

5. Jaké sportovní aktivity pravidelně provozuje vaše dítě? (zvolte alespoň jednu možnost):

- a) Fotbal
- b) Plavání
- c) Atletika
- d) Stolní tenis
- e) Tenis
- f) Hokej
- h) Cyklistika
- ch) Gymnastika
- i) Tanec (balet, aerobik)
- j) Jiné míčové hry
- k) Sebeobrana
- l) Jiné (uveďte sport): _____
- m) Žádné

6. Jakým způsobem obvykle rozhodujete, které sportovní aktivity jsou vhodné pro vaše dítě? (vyberte odpověď, která nejlépe popisuje váš přístup)

- a) Stanovuji jasná pravidla a rozhoduji za své dítě
- b) Poskytuji doporučení, ale respektuji výběr mého dítěte
- c) Podporuji dětskou volbu s minimálním zásahem
- d) Jiné (uved'te): _____

7. Jako rodič při výběru volnočasové aktivit zohledňuji tyto faktory (zvolte aspoň jednu možnost):

- a) Zájem a motivace
- b) Pohlaví
- c) Osobnostní charakteristiky (introvert, extrovert)
- d) Fyzická zdatnost (síla, vytrvalost)
- e) Jiné (uved'te): _____

8. Jaký motivační faktor je rozhodující pro rodiče při výběru sportovní volnočasové aktivity? (zvolte aspoň jednu možnost)

- a) Adrenalin a vzrušení
- b) Relaxace a odreagování
- c) Budování svalů a kondice
- d) Socializace a setkávání s kamarády
- e) Učení se novým dovednostem
- f) Jiné (uved'te): _____

9. Jak moc se Vaše dítě aktivně podílí na výběru svých volnočasových sportovních aktivit?

- a) Velmi aktivně
- b) Aktivně
- c) Mírně aktivně
- d) Neaktivně

10. Ovlivňuje vaše finanční situace výběr volnočasových aktivit u dětí?

- a) Zcela nebo dominantně
- b) Pouze částečně
- c) Téměř vůbec
- d) Neovlivňuje

11. Kolik peněz měsíčně byste maximálně investovali do sportovních aktivit jednoho dítěte?

- a) do 500 Kč
- b) 500–1000 Kč
- c) 1000–2 000 Kč
- d) více než 2000 Kč

12. Jaké finanční bariéry brání vašemu dítěti v účasti na sportovních aktivitách?

- a) Vysoká cena kurzovního
- b) Náklady na sportovní vybavení
- c) Náklady na dopravu k aktivitám
- d) Jiné (uved'te): _____

13. Jak hodnotíte dostupnost sportovních aktivit pro děti ve vašem místě bydliště?

- a) Velmi dobrá
- b) Dobrá
- c) Průměrná
- d) Špatná
- e) Velmi špatná

14. Jaký vliv má dostupnost sportovních aktivit na vašem rozhodování při výběru sportovních aktivit?

- a) Zcela zásadní (velký vliv)
- b) Pouze částečný (mírný vliv)
- c) Minimální (téměř žádný vliv)
- d) Žádný (nemá vliv)

15. Jaké překážky vnímáte v dostupnosti sportovních volnočasových aktivit? (zvolte aspoň jednu možnost)

- a) Vysoká cena
- b) Nedostatek volných míst
- c) Nevhodná časová dotace
- d) Velká vzdálenost sportoviště
- e) Nedostatek kvalifikovaných trenérů
- f) Nevhodná nabídka aktivit
- g) Jiné (uved'te): _____

16. Jaký vliv mají vaše vlastní sportovní zájmy a zkušenosti na volbu sportovní aktivity pro vaše dítě?

- a) Velký vliv
- b) Spíše velký vliv
- c) Spíše malý vliv
- d) Malý vliv
- e) Žádný

17. Kdo (co) primárně ovlivnil výběr sportovní volnočasové aktivity vašeho dítěte:

- a) Nikdo (vlastní rozhodnutí)
- b) Rodiče/rodina
- c) Kamarádi nebo vrstevníci
- d) Sportovní vzor
- e) Média
- f) Jiné (uved'te): _____

18. Jak moc je pro Vás důležité dosažení sportovních výsledků a výkonnost Vašeho dítěte při výběru sportovních volnočasových aktivit?

- a) Velmi důležité
- b) Důležité
- c) Spíše nedůležité
- d) Nedůležité